

Spisy powszechne

Censuses

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
Rodziny w Polsce w świetle wyników
NSP 2021

National Population and Housing Census 2021
Families in Poland in the light
of the 2021 Census results

Warszawa Warszawa 2023

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 **Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021**

National Population and Housing Census 2021
Families in Poland in the light of the 2021 Census results

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021

Families in Poland in the light of the 2021 Census results

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny

Statistics Poland

Pod kierunkiem

Supervised by

Anny Wysockiej

Zespół autorski

Author team

Zuzanna Białobrzeska, Agnieszka Chmielewska, Piotr Filip, Aneta Kuchta, Dorota Szaltys, Anna Wysocka,
Wojciech Ziółkowski

Skład i opracowanie graficzne

Layout and graphic design

Beata Lipińska, Andrzej Paluchowski

e-ISSN 978-83-67087-57-5

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available at

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejne opracowanie przedstawiające wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, który został przeprowadzony na terenie Polski w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. według stanu na dzień 31 marca 2021 r. Szeroki zakres informacji pozyskanej w spisie może stanowić podstawę do przeprowadzenia pogłębionych analiz i dokonania bilansu zmian, które zaszły w latach 2011–2021.

Prezentowana publikacja jest opracowaniem tematycznym poświęconym charakterystyce demograficznej i społecznej gospodarstw domowych, rodzin oraz ludności wchodzącej w ich skład. Opracowanie zawiera informacje o liczbie, wielkości oraz składzie pokoleniowym gospodarstw domowych. Ponadto w publikacji zamieszczono informacje o liczbie i typach rodzin oraz rodzin z dziećmi, w tym dzieci do lat 24 na utrzymaniu.

Część analityczną wzbogacono prezentacją graficzną w postaci map i wykresów, natomiast część tabelaryczna składa się z tablic przeglądowych zawierających porównanie spisów 2011 i 2021 oraz tablic wynikowych z danymi ze spisu 2021.

Niniejsza publikacja dostępna jest w wersji książkowej, a także na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego <https://spis.gov.pl>.

Wyrażam nadzieję, że prezentowane wyniki spisu będą przydatne dla szerokiego grona odbiorców danych statystycznych: władz rządowych i samorządowych, środowisk naukowych i analityków.

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego
Generalny Komisarz Spisowy

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, grudzień 2023 r.

Preface

I would like to present you next study showing the results of the 2021 National Population and Housing Census. The census was carried out in Poland from April 1 to September 30, 2021, as of the state on March 31, 2021. A wide range of information obtained therefrom may be the basis for in-depth analyses and carrying out of balance of changes that took place in 2011–2021.

The presented publication is a thematic study devoted to the demographic and social characteristics of households, families and the population comprising them. The study contains information on the number, size and generational composition of households. In addition, the publication includes information on the number and types of families and families with children, including financially dependent children aged up to 24.

The analytical part of the study is enriched with a graphical presentation in the form of maps and charts, while the tabular part (annex) consists of review tables containing a comparison of the 2011 and 2021 censuses and result tables with data from the 2021 Census.

This publication is available both in a book version and on the Statistics Poland website <https://spis.gov.pl>.

I hope the presented census results will be useful for a wide range of recipients of statistical data, i.e. government and local government authorities, scientific communities and analysts.

President
of Statistics Poland
Census General Commissioner

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	
Spis tablic	7
List of tables	
Spis wykresów	8
List of charts	
Spis map	8
List of maps	
Aneks tabelaryczny	9
Annex	
1. Uwagi ogólne	11
1.1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2021	11
1.2. Podstawowe cele spisu	12
1.3. Zakres tematyczny spisu	12
1.4. Źródła danych	13
1.4.1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne	13
1.4.2. Elektroniczny formularz spisowy	14
1.5. Wybrane pojęcia i definicje spisowe	15
1.6. Klasyfikacje i grupowania wykorzystywane w zakresie gospodarstw domowych i rodzin w NSP 2021	18
2. General marks	19
2.1. Legal basis, deadline and the scope of the 2021 Census	19
2.2. Main objectives of the 2021 Census	20
2.3. Information scope of the 2021 Census	20
2.4. Data sources in the 2021 Census	21
2.4.1. Administrative registers and information systems used for the census	21
2.4.2. Electronic census form	22
2.5. Selected census terms and definitions	23
2.6. Classifications and groupings used for households and families in the 2021 Census	26
3. Gospodarstwa domowe	27
Households	
3.1. Stan i struktura gospodarstw domowych	27
Size and structure of households	
3.2. Zróżnicowanie regionalne	29
Regional diversity	
3.3. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego	33
Households by generational composition	
3.4. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego	37
Households by family composition	
3.5. Gospodarstwa domowe z osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej	39
Households with elderly persons aged 60 and more	
Podsumowanie	41
Summary	42

4. Rodziny	43
Families	
4.1. Typy rodzin w latach 2011 i 2021	43
Types of families in 2011 and 2021	
4.2. Rodziny według typów oraz województw	45
Families by types and voivodships	
4.3. Rodziny z dziećmi w tym rodziny wielodzietne w latach 2011 i 2021	47
Families with children including multi-child families in 2011 and 2021	
4.4. Rodziny z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu w latach 2011 i 2021	48
Families with dependent children aged up to 24 in 2011 and 2021	
4.5. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	51
Single-parent families with dependent children aged up to 24	
4.6. Rodziny wielodzietne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	52
Multi-child families with dependent children aged up to 24	
Podsumowanie	54
Summary	55

Spis tablic

List of tables

Tablica 3.1. Gospodarstwa domowe i ludność	27
Table 3.1. Households and population	
Tablica 3.2. Gospodarstwa domowe według liczby osób	28
Table 3.2. Households by number of persons	
Tablica 3.3. Gospodarstwa domowe według województw	29
Table 3.3. Households by voivodships	
Tablica 3.4. Gospodarstwa domowe według miejsca zamieszkania	31
Table 3.4. Households by place of residence	
Tablica 3.5. Gospodarstwa domowe według liczby osób i województw w 2021 r.	32
Table 3.5. Households by number of persons in 2021	
Tablica 3.6. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego	34
Table 3.6. Households by generational composition	
Tablica 3.7. Gospodarstwa domowe według pokoleniowych grup wieku i liczby osób w gospodarstwie w 2021 r.	35
Table 3.7. Households by generational composition and number of persons in the household in 2021	
Tablica 3.8. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.	37
Table 3.8. Households by family composition in 2021	
Tablica 3.9. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej	39
Table 3.9. Households with persons aged 60 and more	
Tablica 3.10. Gospodarstwa domowe z osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej według województw ...	40
Table 3.10. Households with elderly persons aged 60 and more by voivodships	
Tablica 4.1. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021	44
Table 4.1. Families by type and place of residence in 2011 and 2021	
Tablica 4.2. Rodziny według typów i województw w 2021 r.	46
Table 4.2. Families by types and voivodships in 2021	
Tablica 4.3. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021 r.	47
Table 4.3. Families with children by number of children and place of residence in 2011 and 2021	
Tablica 4.4. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu według typu rodziny i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021	48
Table 4.4. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and place of residence in 2011 and 2021	
Tablica 4.5. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu według typu rodziny oraz liczby dzieci w 2021 roku	49
Table 4.5. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and number of children in 2021	
Tablica 4.6. Rodziny niepełne z dziećmi i bez dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w latach 2011 i 2021	51
Table 4.6. Single-parent families with and without dependent children aged up to 24 in 2011 and 2021	
Tablica 4.7. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021	53
Table 4.7. Families with dependent children aged up to 24 by number of children and place of residence in 2011 and 2021	

Spis wykresów

List of charts

Wykres 3.1. Gospodarstwa domowe według liczby osób	29
Chart 3.1. Households by number of persons	
Wykres 3.2. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.	38
Chart 3.2. Households by family composition in 2021	
Wykres 4.1. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania w 2011 r. i 2021 r. (w %)	45
Chart 4.1. Families by types and place of residence in 2011 and 2021 (in %)	

Spis map

List of maps

Mapa 3.1. Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz województw w 2021 r.	33
Map 3.1. Households by number of persons and voivodships in 2021	
Mapa 4.1. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu – w % ogółu rodzin z dziećmi na utrzymaniu w województwie w 2021 r.	52
Map 4.1. Single-parent families with dependent children aged up to 24 – in % of all families with dependent children in the voivodship in 2021	
Mapa 4.2. Rodziny z 3 i więcej dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w % ogółu rodzin z dziećmi na utrzymaniu w województwie w 2021 r.	53
Map 4.2. Families with 3 or more dependent children up to 24 years of age in % of all families with dependent children in the voivodship in 2021	

Aneks tabelaryczny

Annex

- Tabl. 1. Ważniejsze dane o gospodarstwach domowych i rodzinach na podstawie spisów
Major data about the households and families of Poland based on censuses
- Tabl. 2. Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz województw w latach 2011 i 2021
Households by number of persons and voivodships in 2011 and 2021
- Tabl. 3. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego oraz województw w 2021 r.
Households by family composition and voivodships in 2021
- Tabl. 4. Gospodarstwa domowe według wielkości oraz liczby osób w wieku 60 lat i więcej w 2021 r.
Households by size and number of persons aged 60 and more in 2021
- Tabl. 5. Gospodarstwa domowe według wielkości, składu rodzinnego oraz liczby osób w wieku 60 lat i więcej w 2021 r.
Households by size, family composition and number of persons aged 60 and more in 2021
- Tabl. 6. Rodziny według typów oraz województw w latach 2011 i 2021
Families by types and voivodships in 2011 and 2021
- Tabl. 7. Rodziny z dziećmi według typów oraz liczby dzieci w 2021 r.
Families with children by types and number of children in 2021
- Tabl. 8. Rodziny z dziećmi według typów oraz liczby dzieci w wieku do lat 24 w 2021 r.
Families with children by types and number of children aged up to 24 in 2021
- Tabl. 9. Dzieci w rodzinach według typów rodzin w 2021 r.
Children in families by types of families in 2021
- Tabl. 10. Rodziny według typów, liczby dzieci w wieku do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz województw w latach 2011 i 2021
Families by types, number of dependent children up to 24 years of age and voivodships in 2011 and 2021
- Tabl. 11. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz wieku matki (lub ojca w rodzinach niepełnych) w 2021 r.
Families with children by number of dependent children and mother's age or father's age in single-parent families in 2021
- Tabl. 12. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz stanu cywilnego i wieku matki w 2021 r.
Families with children by number of dependent children up to 24 years of age and mother's marital status and age in 2021
- Tabl. 13. Rodziny niepełne według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz stanu cywilnego i wieku matki (ojca) w 2021 r.
Single-parent families by number of dependent children up to 24 years of age and mother's (father's) marital status and age in 2021
- Tabl. 14. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według typów rodzin i wieku najmłodszego dziecka w 2021 r.
Families with dependent children up to 24 years of age by types of families and age of the youngest child in 2021

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska	(-) zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Znak	x wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy, jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
W tym Of which	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicaties that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys. thous	tysiąc thousand
p. proc.	punkt procentowy percentage point
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań National Census of Population and Housing
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

I. Uwagi ogólne

1.1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2021

Ramy tematyki narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2021 r., zakres, forma, tryb, granice obowiązków statystycznych określone zostały w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1775, z 2020 r. poz. 1486, z 2021 r. poz. 615, z 2021 r., poz. 1143), dalej: ustawa o NSP 2021);
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 955);

oraz :

- rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. Urz. UE L 218 z 13.8.2008, str. 14);
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych;
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności, rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzję Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (Tekst mający znaczenie dla EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych;

Zgodnie z zapisami ustawy o NSP 2021, spis ludności i mieszkań realizowany był w terminie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r., według stanu na dzień 31 marca 2021 r.

W części Aktywność ekonomiczna – dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 25 do 31 marca 2021 r.).

Narodowy spis powszechny ludności i mieszkań 2021 realizowany był jako badanie pełne i obejmował:

- osoby fizyczne stale zamieszkałe i czasowo przebywające w mieszkaniach, budynkach i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami – dotyczyło to również osób czasowo lub na stałe przebywających za granicą, jeśli nie wymeldowały się z pobytu stałego w Polsce;
- osoby fizyczne niemające miejsca zamieszkania;
- mieszkania, budynki, obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz zamieszkałe pomieszczenia niebędące mieszkaniami.

Spis nie obejmował:

- szefów oraz cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków ich rodzin oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów międzynarodowych lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- mieszkań, budynków, obiektów oraz pomieszczeń będących własnością przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych.

1.2. Podstawowe cele spisu

Najważniejszymi założonymi celami spisu powszechnego ludności i mieszkań są:

1. Zaspokojenie potrzeb informacyjnych kraju, zwłaszcza zebranie informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł, w szczególności ze źródeł administracyjnych;
2. Dostarczenie informacji na poziomie jednostek podstawowego podziału administracyjnego kraju;
3. Zaprezentowanie zmian w liczbie ludności i zasobach mieszkaniowych w porównaniu z wynikami poprzedniego spisu (NSP 2011), wraz z szeroką charakterystyką zarówno poszczególnych zbiorowości, jak i przebiegu podstawowych procesów, w tym: o stanie i strukturze demograficzno-społecznej i ekonomicznej ludności, gospodarstw domowych i rodzin zamieszkujących lub przebywających w Polsce, o rozmiarach i kierunkach mobilności ludności, aktywności ekonomicznej, a także o rozmiarach zasobów mieszkaniowych, ich jakości oraz efektywnym wykorzystaniu;
4. Zebranie informacji niezbędnych do realizacji zobowiązań międzynarodowych Polski wobec Unii Europejskiej oraz ONZ;
5. Dostarczenie danych statystycznych na potrzeby tworzenia i aktualizacji operatów zarówno dla ustalania stanu i struktury ludności według cech demograficznych, społecznych i ekonomicznych, jak i losowania prób do badań reprezentacyjnych prowadzonych w latach pospisowych w gospodarstwach domowych.

1.3. Zakres tematyczny spisu

Przy ustalaniu zakresu przedmiotowego spisu ludności i mieszkań 2021 została przeprowadzona analiza wykorzystania wyników poprzedniego spisu oraz analiza nowych potrzeb informacyjnych. Brano również pod uwagę możliwości pozyskania tych informacji z innych źródeł, przede wszystkim z systemów informacyjnych administracji publicznej, a także konieczność zachowania w czasie pełnej porównywalności danych oraz zobowiązania międzynarodowe określone w rozporządzeniu nr 763/2008.

Na przełomie 2016/ 2017 roku zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w których zbierano uwagi i zapotrzebowanie na dane spisowe od urzędów centralnych i terenowych, samorządów, ośrodków badawczych, organizacji narodowościowych i instytucji wyznaniowych.

W wyniku tych prac ustalono następujące tematy badawcze:

1. Geograficzna charakterystyka ludności – miejsce zamieszkania;
2. Demograficzna charakterystyka osób – płeć, wiek, stan cywilny, pozostawanie w związku niesformalizowanym, kraj urodzenia, kraj obywatelstwa;
3. Gospodarstwa domowe i rodziny – wielkość i skład gospodarstwa domowego i rodziny, rodziny biologiczne, rodziny niepełne, pozycja osób w gospodarstwie domowym i rodzinie;
4. Wykształcenie – poziom wykształcenia;
5. Niepełnosprawność: biologiczna i prawna;
6. Migracje wewnętrzne i zagraniczne, w tym emigracja i imigracja czasowa, kraj poprzedniego zamieszkania; kraj wyjazdu, fakt zamieszkania kiedykolwiek za granicą, miejsce zamieszkania rok przed spisem;
7. Narodowość i język używany w domu;
8. Wyznanie (przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego);
9. Ekonomiczna charakterystyka osób, w tym: bieżąca aktywność ekonomiczna – pracujący, bezrobotni, bierni zawodowo, charakterystyka zawodowa pracujących;

10. Źródło utrzymania osób;
11. Dojazdy do pracy.

Z zakresu tematyki mieszkaniowej ujęto w spisie następujące zagadnienia:

1. Rodzaj zamieszkanym pomieszczeń;
2. Charakterystyka mieszkań, w tym status zamieszkania mieszkania (zamieszkane, niezamieszkane), tytuł prawny do zajmowanego mieszkania, własność mieszkania, wielkość mieszkania, w tym: liczba izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań, wyposażenia w instalacje sanitarno-techniczne, sposób ogrzewania mieszkania oraz rodzaj stosowanego paliwa/źródła energii stosowanego do ogrzewania mieszkania (dotyczy mieszkań zamieszkanym);
3. Charakterystyka budynków z lokalami mieszkalnymi, w tym: rodzaj budynku, forma własności budynku, liczba mieszkań w budynku, rok oddania do użytku, wyposażenie budynków w urządzenia techniczne (wodociąg, kanalizacja, gaz z sieci, centralne ogrzewanie).

1.4. Źródła danych

1.4.1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne

Zakres informacyjny powszechnego spisu ludności i mieszkań 2021 został zebrany o całej populacji podlegającej badaniu metodą mieszaną, tzn. z rejestrów administracyjnych oraz danych zebranych bezpośrednio od respondentów przy pomocy elektronicznego formularza spisowego z wykorzystaniem samospisu internetowego, wywiadu telefonicznego i wywiadu z udziałem rachmistrza spisowego.

W NSP 2021 wykorzystanych zostało ok. 35 głównych rejestrów i systemów informacyjnych. Jako priorytetowe należy wymienić: Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności oraz gminne zbiory meldunkowe w zakresie danych o ludności; zbiory danych z systemu ZUS dotyczące płatników składek, osób ubezpieczonych oraz osób pobierających emeryturę lub rentę, świadczenie lub zasiłek przedemerytalny, rentę socjalną, świadczenia pieniężne wypłacane samoistnie; Centralny Wykaz Ubezpieczonych (NFZ) – w zakresie danych o osobach objętych systemem ubezpieczeń zdrowotnych; Ewidencja gruntów i budynków, Państwowy rejestr granic i powierzchni jednostek podziału terytorialnego państwa – w zakresie danych o budynkach i lokalach; Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju, a także dane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, KRUS-u, Systemu Pobyt (UDsC), systemu POL-on (zintegrowany system informacji o nauce i szkolnictwie wyższym), Systemu Informacji Oświatowej (SIO), z systemów informacyjnych powiatowych urzędów pracy o osobach bezrobotnych i o osobach poszukujących pracy; dane z systemów pomocy społecznej o świadczeniobiorcach oraz o osobach ubiegających się o przyznanie świadczeń.

Dodatkowo zastosowanie znalazły dane pochodzące z pozaadministracyjnych źródeł tj. od: operatorów publicznych sieci telekomunikacyjnych, przedsiębiorców prowadzących sprzedaż i dystrybucję energii elektrycznej, podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w zakresie dystrybucji lub obrotu paliwami gazowymi, w zakresie przesyłu i wytwarzania energii cieplnej, dla których odbiorcą końcowym dokonującym zakupu są gospodarstwa domowe.

Uznano, że zakwalifikowane rejestry i systemy administracyjne zostaną wykorzystane jako:

- a) bezpośrednie źródło danych;
- b) źródło informacji do utworzenia wykazu podmiotów objętych spisem (wykaz osobowo-adresowo mieszkaniowy);
- c) źródło informacji do imputacji, szacowania danych, porównań i określenia jakości danych.

1.4.2. Elektroniczny formularz spisowy

W spisie 2021 wykorzystywano formularz dostępny wyłącznie w formie elektronicznej.

Była to interaktywna aplikacja składająca się z kilku części: dane osoby (z którą przeprowadzany był spis lub która dokonywała samospisu), ustalenie adresu zamieszkania osoby, osoby w mieszkaniu /pomieszczeniu niebędącym mieszkaniem/obiekcie zbiorowego zakwaterowania, osoby przebywające za granicą, relacje rodzinne, kwestionariusze osobowe zawierające pytania z zakresu charakterystyki demograficzno-społecznej, narodowo-etnicznej, wyznaniowej i dotyczącej aktywności ekonomicznej osób oraz kwestionariusz mieszkaniowy zawierający pytania w zakresie opisu mieszkania i budynku.

Przyjęto zasadę, że osoba dorosła, która jako pierwsza zalogowała się do aplikacji spisowej, podawała informacje o mieszkaniu i wszystkich osobach w nim zamieszkałych, ustalała skład osobowy mieszkania, określała relacje rodzinne pomiędzy osobami. Następnie wypełniane były kwestionariusze osobowe osób zamieszkałych pod danym adresem.

Formularz elektroniczny wsparty był słownikami:

- a) miejscowości – miejscowość, województwo, powiat, gmina;
- b) krajów zamieszkania;
- c) krajów urodzenia;
- d) krajów obywatelstwa;
- e) etnonimów z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- f) języków z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- g) wyznań z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- h) rodzajów paliwa i źródeł energii – do określenia sposobu ogrzewania mieszkania;
- i) zawodów i specjalności. Słownik ten co do formy opierał się w głównie na zawodach (grupach zawodów) opisanych w Klasyfikacji zawodów i specjalności (KZiS) na trzech lub czterech znakach. Słownik uzupełniono o zawody z KZiS występujące na sześciu znakach, które dobrze reprezentowały zbiorczą, czteroznakową grupę zawodów. W ograniczonej mierze wykorzystane zostały również popularne synonimy często używane w mowie potocznej;
- j) rodzajów działalności nierolniczej. Słownik został oparty na grupach rodzajów działalności oznaczonych w PKD 2007 trzema cyframi. Dokonano także uzupełnienia o niektóre nazwy klas, a także nieliczne synonimy rodzajów działalności występujące w mowie potocznej.

Aplikacja spisowa została również przystosowana na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Osoby głuche i głuchonieme miały możliwość skorzystania z internetowej aplikacji do samospisu, która spełniała normy WCAG 2.0 (wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych).

Osoby, które nie miały dostępu do Internetu mogły skorzystać z miejsc spisowych w najbliższym urzędzie gminy, gdzie, zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, była zapewniona obsługa również w języku migowym.

Przygotowano 4 wersje językowe aplikacji spisowej. Oprócz języka polskiego aplikacja była dostępna w języku angielskim, rosyjskim i ukraińskim.

Przygotowana została także odrębna aplikacja elektroniczna w celu realizacji spisu ludności w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Dane o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania przekazywali zarządzający tymi obiektami, w zakresie posiadanej dokumentacji. Aplikacja zwierzała pod-

stawowe informacje o typie obiektu i osobach w nim przebywających. Uzupełniająco i niezależnie, osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania mogły samodzielnie przekazywać dane na swój temat poprzez samospis internetowy lub na żądanie poprzez wywiad telefoniczny.

1.5. Wybrane pojęcia i definicje spisowe

W rozdziale zaprezentowane zostały pojęcia i definicje spisowe, niezbędne do właściwej interpretacji wyników spisu 2021 w zakresie gospodarstw domowych i rodzin oraz ich charakterystyki demograficznej.

Na podstawie wyników NSP 2021 zostały wyodrębnione następujące kategorie ludności:

1. Ludność według definicji krajowej.
2. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach publikacji informacje dotyczą kategorii ludności według definicji krajowej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność według definicji krajowej. Kategoria ta, z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju – obejmuje następujące grupy:

1. Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy) – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz – w momencie spisu:
 - a) były obecne (mieszkały w gminie),
 - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
 - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu m.in.:
 - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
 - pobytu za granicą.
2. Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące. Dotyczy osób, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Do kategorii ludności faktycznej danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce. Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność według definicji krajowej). Analogicznie wyodrębniana jest ludność dla poszczególnych miejscowości statystycznych.

Ludność rezydująca (rezydenci). Do rezydentów z punktu widzenia mieszkańców gminy zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania (gminą) przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą). Wyjątek stanowią polscy dyplomaci na placówkach oraz żołnierze stacjonujący na zagranicznych misjach wojskowych, którzy – mimo przebywania za granicą – zostali zaliczeni do stałych mieszkańców Polski (zgodnie z rekomendacjami EKG ONZ oraz Unii Europejskiej),
- b) osoby mieszkające czasowo w gminie przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy bez stałego pobytu w Polsce).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu kategorii rezydentów przyjęto (podobnie jak dla ludności według definicji krajowej): naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby przebywające w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 roku).

Ekonomiczne grupy wieku Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18-44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Stan cywilny – sytuacja prawna osoby określona na podstawie odpowiednich aktów stanu cywilnego. Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim;
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim;
- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka;
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Gospodarstwa domowe i Rodziny

W spisach powszechnych ludności i mieszkań do wyodrębnienia gospodarstw domowych państwa członkowskie stosują kryterium „wspólnego utrzymywania się” lub, gdy jest to niemożliwe, koncepcję „jednostki mieszkaniowej”.

W NSP 2021 przyjęto **koncepcję mieszkaniową gospodarstwa domowego**, według której wszystkie osoby mieszkające w jednym mieszkaniu (spokrewnione lub niespokrewnione) są uważane za członków tego samego gospodarstwa domowego.

Wielkość gospodarstwa domowego

Wykorzystując informacje o liczbie osób mieszkających w mieszkaniu wyodrębniono następujące kategorie gospodarstw domowych:

- 1-osobowe;
- 2 osobowe;
- 3-osobowe;
- 4-osobowe;
- 5 i więcej osobowe.

Pokoleniowe grupy wieku

W gospodarstwach domowych wyróżniono grupy pokoleniowe: osoby młode (tj. w wieku 0-29 lat), w średnim wieku (30-59 lat) i starsze (w wieku 60 lat i więcej).

Pozycja osoby w gospodarstwie domowym

Każdej osobie określona została pozycja osoby w gospodarstwie domowym:

1. Osoby mieszkające w gospodarstwie domowym – kategoria obejmująca:

- a) osoby w rodzinie biologicznej należące do gospodarstwa domowego, w którym znajduje się rodzina biologiczna, której są członkami. Ze względu na typ rodziny biologicznej wyróżniono:
 - osoby w związkach małżeńskich;
 - osoby w związkach niesformalizowanych;
 - samotnych rodziców;
 - synów/córki. Pojęcie „synowie/córki” pokrywa się z definicją pojęcia „dziecko”. Dziecko (syn/córka) to biologiczny lub przysposobiony syn, biologiczna lub przysposobiona córka, pasierb lub pasierbica (niezależnie od wieku i stanu cywilnego), mający(-a) miejsce zamieszkania w gospodarstwie domowym co najmniej jednego z rodziców, nieposiadające partnera ani własnych dzieci w tym samym gospodarstwie domowym. Nie uwzględnia się dzieci w rodzinie zastępczej. Syn lub córka mieszkające z małżonkiem, partnerem w związku niesformalizowanych lub z jednym lub większą liczbą własnych dzieci, nie jest uważany(-a) za dziecko.
- b) osoby poza rodziną biologiczną należące do nierodzinnych gospodarstw domowych lub do rodzinnych gospodarstw domowych, jeżeli nie są członkami żadnej rodziny biologicznej w tym gospodarstwie domowym. W ramach tej kategorii wyróżniono osoby:
 - mieszkające samotnie (w gospodarstwach domowych nierodzinnych jednoosobowych);
 - mieszkające z innymi osobami (w gospodarstwach domowych nierodzinnych wieloosobowych oraz w gospodarstwach domowych rodzinnych nie będące członkami żadnej rodziny biologicznej).

2. Osoby niemieszkające w gospodarstwie domowym - kategoria obejmująca:

- osoby w obiektach zbiorowego zakwaterowania;
- osoby bezdomne.

Typ gospodarstwa domowego

Wykorzystując informacje o pozycji osoby w gospodarstwie domowym, liczbie osób w gospodarstwie oraz liczbie i wieku dzieci w rodzinie – wyodrębniono następujące kategorie gospodarstw domowych:

1. Rodzinne gospodarstwa domowe

- jednorodzinne;
- dwurodzinne;
- trzy i więcej rodzinne.

2. Nierodzinne gospodarstwa domowe

- jednoosobowe;
- wieloosobowe.

W NSP 2021 wśród osób wspólnie mieszkających wyodrębnione zostały się rodziny. Podstawową informacją, która umożliwia wyodrębnienie rodzin biologicznych, jest ustalenie stopnia pokrewieństwa w stosunku

do określonej osoby oraz wskazanie dla każdej osoby jej współmałżonka i rodziców (jeżeli takie osoby zamieszkują wspólnie).

Rodzina biologiczna (nuklearna) definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (osoby w związkach niesformalizowanych) – osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko. Zgodnie z powyższą definicją wyróżnia się następujące typy rodzin biologicznych:

- małżeństwo bez dzieci,
- małżeństwo z dziećmi,
- związki niesformalizowane bez dzieci,
- związki niesformalizowane z dziećmi,
- samotna matka z dziećmi,
- samotny ojciec z dziećmi.

Związek niesformalizowany oznacza utrzymywanie więzi psychicznych, fizycznych i/lub ekonomicznych natury małżeńskiej (bez zawierania związku małżeńskiego) pomiędzy dwiema osobami. W poprzednich spisach pozycja ta w stosowanej w statystyce typologii rodzin była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

Rodzina pełna to oboje rodziców z dzieckiem/dziećmi (naturalnymi lub adoptowanymi), natomiast **rodzina niepełna** to jeden rodzic z dzieckiem/dziećmi, tj. samotna matka z dziećmi lub samotny ojciec z dziećmi.

Jako dziecko określa się osobę w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym wraz z obojgiem lub jednym z rodziców. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu jest to dziecko w wieku 0-24 lata, które nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu innej osoby wchodzącej w skład gospodarstwa domowego

1.6. Klasyfikacje i grupowania wykorzystywane w zakresie gospodarstw domowych i rodzin w NSP 2021

Grupowania i klasyfikacje, określone w Rozporządzeniu Komisji (WE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów.

II. General remarks

2.1. Legal basis, deadline and the scope of the 2021 Census

The frames of the 2021 population and housing census subject matters, its scope, form, mode, statistical obligations limits were provided for in following legal acts:

- Act of August 9, 2019 on the National Population and Housing Census 2021 (Journal of Laws of 2019, item 1775, of 2020, item 1486, of 2021, item 615, of 2021, item 1143), hereinafter: the Census 2021 Act;
- Act of June 29, 1995 on Official Statistics (Journal of Laws of 2021, item 955), hereinafter: the Act on Official Statistics.

and

- Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on population and housing censuses (Official Journal of the European Union, L 218, 13.8.2008, p. 14);
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (Official Journal of the European Union, L 119, 04.05.2016, p. 1) on the principles for processing personal data;
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities (Text with relevance for the EEA and for Switzerland) (OJ L 87, 31.3.2009, p. 164). L 87, 31.3.2009, p. 164), as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality.

In accordance with the provisions of the Census Act 2021, the Population and Housing Census was implemented from April 1 to September 30, 2021, as of March 31, 2021.

In the Current Activity section, the reference period was additionally the week ending on the survey reference date (i.e. the period from March 25 to March 31, 2021).

The 2021 Census was conducted as a complete survey and included:

- individuals who permanently reside and temporarily reside in dwellings, buildings, and other premises other than a dwelling - this also applied to persons temporarily or permanently staying abroad, if they had not deregistered from permanent residence in Poland;
- natural persons not having residence;
- dwellings, buildings, collective living quarters and premises other than a dwelling.

The census did not include:

- heads and foreign staff of diplomatic representations and consular offices of foreign countries, their family members and other persons enjoying privileges and immunities under the law, international agreements or generally recognized international customs;
- apartments, buildings, facilities and premises owned by diplomatic representations and consular offices of foreign countries.

2.2. Main objectives of the 2021 Census

In light of the dynamic changes occurring in socio-economic life, access to objective information, which is then the basis for making strategic decisions, becomes crucial. Population statistics and general family, social, economic, and housing characteristics of individuals are essential for studying and defining social, environmental, and regional policies in individual countries as well as larger communities/communities, including the European Union and the United Nations. Statistical data are both a starting point for the planning and implementation of short- and long-term policies, enable their ongoing monitoring, but also make it possible to assess the scale of events and phenomena occurring ad-hoc, requiring immediate decisions.

Having up-to-date, good quality and comparable data makes it possible to capture the processes taking place, to determine their trends and thus to react adequately. The value of the information collected for scientific and historical research is also not insignificant.

In view of the above, the most important assumed objectives of the population and housing census are:

1. to meet the information needs of the country, especially to collect information that cannot be obtained from other sources, especially from administrative sources;
2. to provide information at the level of units of the country's basic administrative division;
3. to present changes in the number of population and housing resources in comparison with the results of the previous census (the 2011 Census), together with a broad characterization of both the individual populations and the course of the basic processes, including: the status and demographic, social and economic structure of the population households and families living or staying in Poland, the size and directions of population mobility, economic activity, as well as the size of housing resources, their quality and effective use;
4. to collect information necessary for fulfilling Poland's international obligations towards the European Union and the United Nations;
5. to provide statistical data for the needs of creating and updating the survey data, both for determining the condition and structure of the population by demographic, social and economic characteristics and for drawing samples for sample surveys conducted in the post-census years in households.

2.3. Information scope of the 2021 Census

When determining the scope of the 2021 Census, an analysis of the use of the results of the previous census was carried out, as well as an analysis of new information needs. The possibility of obtaining this information from other sources, mainly from public administration information systems, as well as the need to maintain full comparability of data in time and international obligations specified in Regulation No. 763/2008 were also taken into account.

At the turn of 2016/2017, public consultations were conducted, in which comments and demand for census data were collected from central and local offices, local governments, research centers, national and ethnic associations and religious institutions

As a result of these activities, the following main topics were established:

1. Geographical characteristics of the population – place of residence;
2. Demographic characteristics of persons- sex, age, marital status, being in an informal relationship, country of birth, country of citizenship;
3. Households and families – the number and size of households and families, number and types of family nucleus, family type (two-parent or one-parent family), household status;

4. Education – level of education;
5. Biological and legal disability;
6. Internal and international migration, including temporary emigration and immigration, the country of previous residence; country of departure, ever living abroad; place of residence one year before the census;
7. Nationality and language used at home;
8. Religion affiliation (membership of a church or religious association);
9. Economic characteristics of persons, including: current economic activity – the employed, unemployed, economically inactive persons, professional characteristics of the employed;
10. Source of maintenance;
11. Commuting to work.

The following topics were established in the area of 'Housing and buildings':

1. Type of inhabited living quarters;
2. Characteristics of dwellings including occupancy status (inhabited, uninhabited), tenure status to occupied dwelling, ownership of dwelling, the size of dwelling including: number of rooms and useful floor area of dwellings, equipping dwellings with sanitary and technical installation, heating method of dwelling and type of fuel/source of energy to heat the dwelling (for inhabited dwellings);
3. Characteristics of buildings with dwellings, including: type of building, type of ownership of building, number of dwellings in building, year of building's completion, equipping buildings with technical facilities (water supply system, sewage system, gas supply system, central heating).

2.4. Data sources in the 2021 Census

2.4.1. Administrative registers and information systems used for the census

The information scope of the 2021 Census was collected about the entire population to be surveyed using a mixed method, i.e. from administrative registers and data collected directly from respondents by means of an electronic census form using online self-reporting, telephone interview, and interview with a census enumerator

Approximately 35 major registers and information systems were used in the 2021 Census. The following should be mentioned as priorities: the Universal Electronic System for Registration of the Population and registration collections of gminas in the field of population data; sets of data from the Social Insurance Institution system concerning payers of contributions, insured persons and persons receiving pensions, pre-retirement benefits or allowances, social pensions, self-paid cash benefits; Central Register of Insured Persons – with regard to data on persons covered by the health insurance system; Land and building register, National Register of Boundaries and Area of Administrative Units of Poland - as regards data on buildings and premises; The National Official Register of Territorial Division of the Country, as well as data from the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons, Agricultural Social Insurance Fund, the Pobyt System, the POL-on System (integrated information system on Polish science and higher education), the Educational Information System, and information systems of powiat employment offices on the unemployed and job seekers; data from social welfare systems on benefit recipients and claimants.

Additionally, data from non-administrative data sources were used, i.e. from: operators of public telecommunication networks, entrepreneurs selling and distributing electric energy, entities conducting activity

within the scope of collective sewage disposal and collective water supply, within the scope of distribution or trading in gaseous fuels, within the scope of transmission and generation of heat energy, for which the final customer purchasing are households.

It was considered that the eligible administrative registers and systems would be used as:

- a) a direct source of data;
- b) a source of information for creating a list of entities to be enumerated in the census (personal/address/housing list);
- c) a source of information for imputation, data estimation, comparisons and data quality determination.

2.4.2. Electronic census form

The 2021 Census used an electronic-only form. It was an interactive application that consists of the following parts: data of the person (with whom the census was carried out or who did the online self-enumeration), determining the person's address of residence, persons in a dwelling/premises other than a dwelling/collective living quarters, persons staying abroad, family relations, personal questionnaires containing questions on demographic-social, migration, national or ethnic, religion and economic activity characteristics of the persons and a housing questionnaire containing questions on the description of the dwelling and the building.

It was assumed that the adult who first logged on to the census application provided information about the dwelling and all persons living there, established the personal composition of the dwelling, and defined family relations between persons. Subsequently, personal questionnaires were filled in for persons residing at the given address.

The electronic form was supported by dictionaries of:

- a) localities – locality, voivodship, powiat, gmina;
- b) countries of residence;
- c) countries of birth;
- d) countries of citizenship;
- e) ethnonyms with open text capabilities;
- f) languages used at home with open text capabilities;
- g) religion denominations with open text capabilities;
- h) fuel types and energy sources – to determine the method of heating the dwelling;
- i) occupations and specialties. This dictionary was mainly based on occupations (groups of occupations) described in the Classification of Occupations and Specialties (KZiS) in three or four characters. The dictionary was supplemented with occupations from the KZiS-occurring on six characters, which represented well the collective, four-character group of occupations. Also used to a limited extent are popular synonyms often used in colloquial speech;
- j) non-agricultural activities. The dictionary is based on groups of activities denoted by three digits in Polish Classification of Activities (PKD code) 2007. Additions have also been made to include some class names, as well as the few synonyms for types of activities found in colloquial speech.

The census app has also been adapted for persons with disabilities. Deaf and deafblind persons were able to use a web-based self-reporting application that met Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0

standards. Those who did not have access to the Internet could use the census sites in the nearest municipal office, where, in accordance with the Act of August 19, 2011 on Sign Language and Other Means of Communication, service was also provided in sign language.

Four language versions of the census application were prepared. Apart from Polish, the application was available in English, Russian and Ukrainian.

A separate electronic application was also prepared for the purpose of carrying out a census in collective living quarters (CLQs). Data on persons staying in CLQs were submitted by the managers of these facilities, within the scope of the available documentation. The application contained basic information on the type of facility and persons staying there. Complementarily and independently, persons staying in CLQs were able to provide on their own through an online self-enumeration or upon request through a telephone interview.

2.5. Selected census terms and definitions

The chapter presents census concepts and definitions necessary for the proper interpretation of the results of the 2021 Census in terms of regarding households and families and their demographic characteristics.

Based on the results of the 2021 Census, the following population categories were distinguished:

1. Population by the national definition.
2. Residents (resident population).

In all tables of publications, the information refers to the category of population as defined by the national definition - hereinafter referred to as "population".

Population by the national definition. This category, from the point of view of the inhabitants of the gmina, i.e. the smallest administrative division of the country, includes the following groups:

1. Persons living permanently - these are persons who declared in the census that a given gmina is their permanent place of residence (regardless of whether they are registered there for permanent residence or not) and - at the time of the census:
 - a) were present (lived in the gmina),
 - b) were absent, but their absence was less than 3 months,
 - c) have been absent for more than 3 months, but their absence was due to, among others:
 - being in a penitentiary or investigative facility,
 - staying abroad.
2. Persons staying temporarily for more than 3 months. It applies to persons who declared in the census that their permanent place of residence is another gmina in the country, while they stayed in the place/ gmina of the census temporarily (for more than 3 months) for the following reasons: study, work, family or housing conditions, treatment or rehabilitation, being in a nursing home.

The category of the actual population of a given gmina did not include persons who came from abroad for a temporary stay, i.e. those who did not have permanent residence in Poland. The category also does not include permanent residents of a given gmina who, at the time of the census, stayed outside the gmina for more than 3 months for reasons other than staying in a prison or staying abroad, i.e. persons who temporarily stayed in another gmina of the country (in accordance with the adopted definition, these persons were included there as the population according to the national definition). Similarly, the population for individual statistical localities is distinguished.

Resident population (residents). Residents from the point of view of the inhabitants of the commune include:

- a) Permanent residents, except for persons residing outside their place of residence (gmina) for at least 12 months - regardless of their place of residence (in the country or abroad). The exceptions are Polish diplomats on posts and soldiers stationed on foreign military missions who, despite staying abroad, have been included as permanent residents of Poland (according to the recommendations of the UNECE and the Eurostat),
- b) Persons temporarily residing in the gmina for at least 12 months, who came from another place in the country or from abroad (foreigners without permanent residence in Poland).

The following criteria were adopted as the criterion of population movement when distinguishing the category of residents (similarly to the population according to the national definition): study, work, family and housing conditions, treatment and rehabilitation, stay in a nursing home. This means that people staying in prisons or detention centers - regardless of the length of absence - are counted as residents of the locality where they lived before their "forced" departure.

Age of individuals is determined by the number of years completed as determined by comparing the full date of birth to the date of the census (known as the critical moment, March 31, 2021).

Economic age groups The working age population is understood as the working age population. The ages of 18-64 were assumed for men, and 18-59 for women. Among the working-age population, the mobile age, i.e. aged 18-44, and the non-mobility age, i.e. men - 45-64, women - 45-59, are distinguished. The non-working age population is understood as the pre-working age population, i.e. up to 17 years of age and the post-working age population, i.e. men - 65 years and more, women - 60 years and more.

Marital status - due to national laws that set a lower age limit for marriage, censuses assume that marital status is defined for persons age 15 and older.

Under Polish law, there are four categories of marital status:

- single - persons who have never been legally married;
- married - persons whose marriage was contracted in accordance with secular law;
- widowed - persons whose legal marriage has ceased to exist because of the death of a spouse;
- divorced - persons whose marriage has been dissolved by a court decision.

Persons whose marriage has been legally separated by the court - continue to be married.

Households and biological (nucleus) families

Member States shall apply the „housekeeping concept” to identify households, or, if not possible, the „household- dwelling” concept.

The 2021 National Census adopts the „**household- dwelling**” concept, according to which all persons living in one dwelling (whether related or unrelated) are considered members of the same household.

Considering the number of persons living in the dwelling, the **following types of households** were distinguished:

- one-person households,
- two-person households,
- three-person households,

- four-person households,
- five-person households and more.

Generational age groups

Households were distinguished by generational groups: young (i.e. aged 0-29), middle-aged (30-59) and elderly (aged 60 and over).

Position of the person in the household

Each person is defined by the position of the person in the household:

1. Persons living in the household - a category including:
 - a) persons in a biological family belonging to a household in which there is a biological family of which they are a member. By type of biological family a distinction is made between:
 - persons in marriages,
 - persons in informal relationships,
 - single parents,
 - sons/daughters. The term 'sons/daughters' is in line with the definition of the term 'child'. A child (son/daughter) is a biological or adopted son, biological or adopted daughter, stepson or stepdaughter (regardless of age and marital status), resident in the household of at least one parent, with no partner or children of their own in the same household. Children in foster care are not included. A son or daughter living with a spouse, a partner in an informal relationship or with one or more children of their own is not considered a child.
 - b) persons outside the biological family belonging to non-family households or to family households if they are not members of any biological family in that household. Within this category, persons are distinguished:
 - living alone (in single-person non-family households),
 - living with other persons (in non-family multi-person households and in family households that are not members of any biological family).
2. Persons not living in a household - a category including:
 - persons in collective living quarters,
 - homeless.

Household type

Considering information on the position of the person in the household, the number of persons in the household and the number and age of children in the family - the following household categories were distinguished:

1. Family households:
 - one-family,
 - two-family,
 - three- and more family households.

2. Non-family households:

- one-person households,
- multi-person households.

In the 2021 Census, families were distinguished among people living together. The basic information for distinguishing biological families is to establish the degree of relationship to a particular person and to indicate for each person his/her spouse and parents (if such persons reside).

A biological (nucleus) family is defined as two or more persons that are bound together as husband and wife, living together partners (persons in non-formal unions) - persons of the opposite sex, or as parent and child. According to the above definition, the following types of biological families are distinguished:

- marriage without children,
- marriage with children,
- informal relationships without children,
- informal relationships with children,
- lone mother with children
- lone father with children.

Informal relationship means the maintenance of psychological, physical and/or economic ties of a marital nature (without marriage) between two persons. In previous censuses, this item in the typology of families used in the statistics was defined as partners with or without children.

A complete nucleus family is both parents with a child/children (natural or adopted), while **incomplete nucleus family** is a family with one parent and a child/children, i.e. a lone mother with child/children or a lone father with child/children.

A child is defined as a person at any age who remains in the household together with the both, or one of parents. The stepsons/stepdaughters as well as adopted children are also rated as a children.

Child aged up to 24 years and remaining financially dependent is a child at the age of 0-24 years, which is not having his/her own means of maintenance and remains on the livelihood of other person included in the household.

2.6. Classifications and groupings used for households and families in the 2021 Census

Groupings and classifications set out in Commission Regulation (EC) 2017/543 of 22 March 2017 laying down rules for the application of Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council on population and housing censuses as regards the technical specifications of the topics and of their breakdowns.

III. Gospodarstwa domowe

III. Households

W NSP 2021 przy wyodrębnianiu gospodarstw domowych zastosowano kryterium mieszkaniowe. Oznacza to, że wszystkie osoby mieszkające w jednym mieszkaniu, niezależnie od tego czy są spokrewnione czy niespokrewnione, są uważane za członków tego samego gospodarstwa domowego. Osoba mieszkająca samotnie tworzy jednoosobowe gospodarstwo domowe.

Należy zaznaczyć, że w spisie z 2011 r. dla wyodrębniania gospodarstw domowych w mieszkaniach stosowane było kryterium ekonomiczne, tj. wspólnego utrzymywania się osób zamieszkujących razem, co oznaczało, że w jednym mieszkaniu mogło być więcej niż jedno gospodarstwo domowe. Jednak dla celów porównań wyników obu spisu dane o liczbie i strukturze gospodarstw domowych z NSP 2011 r. przeliczono w oparciu o kryterium mieszkaniowe.

3.1. Stan i struktura gospodarstw domowych

3.1. Size and structure of households

W NSP 2021 wyodrębnionych zostało 12 516 459 gospodarstw domowych, tj. tylko o 1 125 mniej niż w 2011 roku. Zdecydowana większość gospodarstw, czyli 8 463 935 (67,6%), mieszkała w miastach, gdzie ich liczba w stosunku do poprzedniego spisu zmniejszyła się o 121 956 (1,4%). Na wsi liczba gospodarstw domowych wynosiła 4 052 524 i w porównaniu do 2011 r. odnotowano niewielki wzrost – o 120 831 (3,1%).

Tablica 3.1. Gospodarstwa domowe i ludność

Table 3.1. Households and population

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa domowe* Households*			Ludność w gospodarstwach domowych Population in households			Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym Average number of persons in the household	
	2011	2021	2011=100	2011	2021	2011=100	2011	2021
Ogółem Total	12 517 584	12 516 459	100,0	38 121 369	37 459 332	98,3	3,05	2,99
Miasta Urban areas	8 585 891	8 463 935	98,6	23 184 736	22 422 877	96,7	2,70	2,65
Wieś Rural areas	3 931 693	4 052 524	103,1	14 936 633	15 036 455	100,7	3,80	3,71

* Dla NSP 2021 i 2011 dane o gospodarstwach domowych według koncepcji mieszkaniowej.

* For the 2021 Census and the 2011 Census, data on households have developed by housing concept.

W 2021 roku w skład gospodarstw domowych wchodziło 37 459 332 osób (98,5% ludności kraju), czyli o 662 037 osób mniej niż w 2011 r. Należy zwrócić uwagę, że liczba ludności miejskiej w gospodarstwach domowych nieznacznie zmalała w porównaniu do 2011 roku – o 761 859 osób (tj. o 3,3%), natomiast na wsi zwiększyła się nieznacznie o 99 822 osoby (0,7%).

W latach 2011–2021 nieznacznie zmniejszeniu uległa przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych – do poziomu 2,99 w 2021 roku (w 2011 r. – 3,05 osoby). Tendencja ta dotyczy zarówno miast jak i wsi, przy czym w przypadku obszarów wiejskich spadek przeciętnej wielkości gospodarstwa domowego jest prawie dwukrotnie większy niż w przypadku miast. Na obszarach miejskich przeciętna wielkość gospodar-

stwa domowego w 2021 r. wynosiła 2,65 osoby (w 2011 r. – 2,70), z kolei na obszarach wiejskich przeciętna wielkość gospodarstwa zmniejszyła się do poziomu 3,71 osoby wobec 3,80 w 2011 r.

Zmniejszenie się przeciętnej liczby osób w gospodarstwie domowym wpływa również na wielkość gospodarstwa domowego. W latach 2011–2021 znacznie zmniejszyła się liczba najmniejszych i największych gospodarstw domowych – jednoosobowych oraz pięcioosobowych i większych. W 2021 r. udział gospodarstw jednoosobowych wyniósł 22,6% wśród ogółu gospodarstw domowych (w 2011 r. – 25,5%), a składających się z pięciu i więcej osób – 17,0% (w 2011 r. – 19,1%).

Zdecydowanie więcej gospodarstw jednoosobowych mieszkało w miastach, gdzie ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw tam mieszkających w 2021 r. wyniósł 26,9%. Z kolei na wsi gospodarstwa jednoosobowe stanowiły najniższy (13,5%) udział wśród ogółu gospodarstw tam zamieszkałych i w porównaniu do 2011 r. ich udział zmniejszył się o prawie 5 p. proc.

W miastach gospodarstwa pięcioosobowe i większe stanowiły najniższy (11,0%) udział wśród ogółu gospodarstw tam zamieszkałych i w stosunku do 2011 r. nastąpił nieznaczny spadek ich udziału o 1,4 p. proc. Z kolei na wsi gospodarstwa domowe pięcioosobowe i większe to nadal najczęściej występujące gospodarstwa domowe (29,6% ogółu gospodarstw zamieszkałych na terenach wiejskich). Jednak na wsi obserwowany jest bardziej wyraźny spadek takich gospodarstw – w porównaniu do 2011 r. o 4 p. proc.

Tablica 3.2. Gospodarstwa domowe według liczby osób

Table 3.2. Households by number of persons

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Liczba osób w gospodarstwie domowym Number of persons in the household				
		1	2	3	4	5 i więcej 5 and more
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
Ogółem Total						
2011	12 517 584	25,5	20,9	18,7	15,9	19,1
2021	12 516 459	22,6	25,1	19,0	16,3	17,0
Miasta Urban areas						
2011	8 585 891	28,8	23,5	20,1	15,2	12,4
2021	8 463 935	26,9	28,2	19,5	14,5	11,0
Wieś Rural areas						
2011	3 931 693	18,3	15,2	15,5	17,3	33,6
2021	4 052 524	13,5	18,5	18,2	20,2	29,6

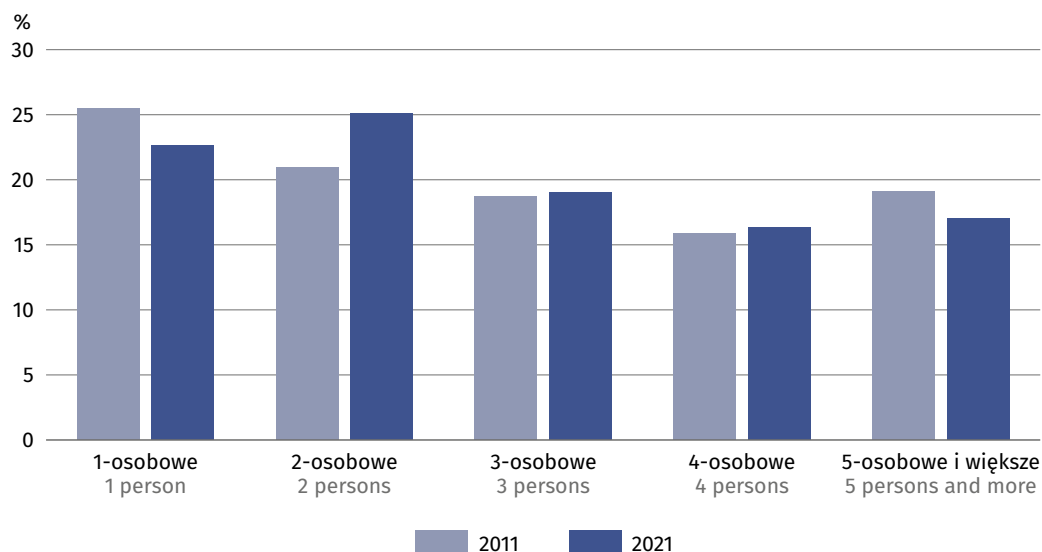
Zgodnie z wynikami spisu w 2021 r. co czwarte gospodarstwo domowe składało się z dwóch osób. W ciągu 10 lat ich udział wzrósł (o 4,2 p. proc.). Gospodarstwa dwuosobowe stanowiły najwyższy udział w strukturze gospodarstw miejskich, który wyniósł 28,2% i był wyższy w porównaniu do 2011 r. (o 4,7 p. proc.). Z kolei na wsi gospodarstwa tworzone przez dwie osoby stanowiły 18,5%, a ich udział zwiększył się w porównaniu do 2011 r. kiedy wynosił 15,2%.

Biorąc pod uwagę gospodarstwa domowe składające się z trzech lub czterech osób to ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2021 r. wyniósł odpowiednio: 19,0% i 16,3% i zwiększył się nieznacznie w porównaniu z 2011 r. (odpowiednio o 0,3 i 0,4 p. proc.). W miastach nastąpił nieznaczny spadek udziału gospodarstw trzy i czteroosobowych (odpowiednio o 0,6 i 0,7 p. proc.), a ich udziały w strukturze gospo-

darstw miejskich wynosiły 19,5% i 14,5%. Z kolei na wsi nastąpił wzrost udziału tej wielkości gospodarstw w stosunku do poprzedniego spisu o 2,7 p. proc. w przypadku gospodarstw trzyosobowych, których udział wyniósł 18,2% oraz o 2,9 p. proc. w przypadku tworzonych przez cztery osoby, których udział stanowił 20,2% ogółu gospodarstw zamieszkałych na wsi.

Wykres 3.1. Gospodarstwa domowe według liczby osób

Chart 3.1. Households by number of persons

3.2. Zróżnicowanie regionalne

3.2. Regional diversity

Analiza liczby gospodarstw domowych w latach 2011 i 2021 wskazuje duże zróżnicowanie w tempie ich przyrostu i spadku w poszczególnych województwach. Wzrost liczby gospodarstw domowych nastąpił w sześciu województwach. Największy przyrost (3-5%) odnotowano w województwach: mazowieckim, pomorskim, wielkopolskim i małopolskim. Nieco mniejszy wzrost liczby gospodarstw domowych odnotowano w województwach: podkarpackim (1,9%) oraz dolnośląskim (o 1,4%).

Tablica 3.3. Gospodarstwa domowe według województw

Table 3.3. Households by voivodships

Województwa Voivodships	2011	2021	2011=100
	w liczbach bezwzględnych	in absolute figures	
POLSKA POLAND	12 517 584	12 516 459	100,0
Dolnośląskie	1 019 013	1 033 253	101,4
Kujawsko-pomorskie	671 392	656 934	97,8
Lubelskie	661 267	643 793	97,4
Lubuskie	337 460	332 847	98,6
Łódzkie	884 298	842 765	95,3

Tablica 3.3. Gospodarstwa domowe według województw (dok.)

Table 3.3. Households by voivodships (cont.)

Województwa Voivodships	2011	2021	2011=100
	w liczbach bezwzględnych	in absolute figures	
Małopolskie	994 539	1 025 792	103,1
Mazowieckie	1 817 327	1911 374	105,2
Opolskie	326 902	309 897	94,8
Podkarpackie	588 524	599 792	101,9
Podlaskie	380 210	371 773	97,8
Pomorskie	740 931	771 602	104,1
Śląskie	1 608 703	1 525 179	94,8
Świętokrzyskie	387 473	370 796	95,7
Warmińsko-mazurskie	461 679	451 861	97,9
Wielkopolskie	1 053 839	1 096 085	104,0
Zachodniopomorskie	584 027	572 716	98,1

W pozostałych dziesięciu województwach w 2021 r. – w porównaniu do 2011 r. – odnotowano spadek liczby gospodarstw domowych, przy czym największy w województwie opolskim i śląskim (po 5,2%) oraz łódzkim (o 4,7%) i świętokrzyskim (o 4,3%).

Analiza liczby gospodarstw domowych zamieszkałych w miastach i na wsi w poszczególnych województwach wskazuje również na znaczne różnice w dynamice wzrostu ich liczby.

Wzrost liczby gospodarstw domowych w miastach nastąpił w 5 województwach przy czym najwyższy przyrost o 5,5% wystąpił w województwie mazowieckim. W pozostałych czterech województwach: dolnośląskim, małopolskim, lubuskim i podkarpackim wzrost był niewielki (do 1%). W miastach w pozostałych 11 województwach nastąpił spadek liczby gospodarstw domowych, przy czym najwyższy (5–7%) odnotowano w województwach: łódzkim, śląskim i kujawsko-pomorskim.

Tablica 3.4. Gospodarstwa domowe według miejsca zamieszkania

Table 3.4. Households by place of residence

Województwa Voivodships	Miasta Urban areas		Wieś Rural areas		2011=100	
	2011	2021	2011	2021	miasta urban areas	wieś rural areas
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures					
POLSKA POLAND	8 585 891	8 463 935	3 931 693	4 052 524	98,6	103,1
Dolnośląskie	769 369	772 608	249 644	260 645	100,4	104,4
Kujawsko-pomorskie	458 859	435 663	212 533	221 271	94,9	104,1
Lubelskie	349 574	341 566	311 693	302 227	97,7	97,0
Lubuskie	234 220	235 960	103 240	96 887	100,7	93,8
Łódzkie	636 837	591 335	247 461	251 430	92,9	101,6
Małopolskie	589 030	592 829	405 509	432 963	100,6	106,8
Mazowieckie	1 313 065	1 384 661	504 262	526 713	105,5	104,5
Opolskie	194 716	187 503	132 186	122 394	96,3	92,6
Podkarpackie	287 567	290 475	300 957	309 317	101,0	102,8
Podlaskie	252 285	248 034	127 925	123 739	98,3	96,7
Pomorskie	548 746	547 959	192 185	223 643	99,9	116,4
Śląskie	1 333 136	1 248 504	275 567	276 675	93,7	100,4
Świętokrzyskie	204 909	195 843	182 564	174 953	95,6	95,8
Warmińsko-mazurskie	306 035	297 701	155 644	154 160	97,3	99,0
Wielkopolskie	672 309	669 797	381 530	426 288	99,6	111,7
Zachodniopomorskie	435 234	423 497	148 793	149 219	97,3	100,3

Wśród gospodarstw domowych zamieszkujących tereny wiejskie sytuacja w poszczególnych województwach była bardziej zróżnicowana. Największą dynamikę przyrostu liczby gospodarstw domowych odnotowano w województwie pomorskim (16,4%), a najniższą w województwie zachodniopomorskim (0,3%). W stosunku do 2011 r. największy ubytek liczby gospodarstw domowych na wsi wystąpił w województwie opolskim (o 7,4%) i lubuskim (6,2%).

Charakteryzując zróżnicowanie regionalne gospodarstw domowych warto również przedstawić analizę gospodarstw według liczby osób.

Tablica 3.5. Gospodarstwa domowe według liczby osób i województw w 2021 r.

Table 3.5. Households by number of persons in 2021

Województwa Voivodships	Ogółem Total	Liczba osób w gospodarstwie domowym Number of persons in the household				
		1	2	3	4	5 i więcej 5 and more
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
POLSKA POLAND	12 516 459	22,6	25,1	19,0	16,3	17,0
Dolnośląskie	1 033 253	24,9	27,6	19,8	15,1	12,6
Kujawsko-pomorskie	656 934	21,1	25,5	19,8	16,3	17,2
Lubelskie	643 793	20,8	23,6	18,6	16,8	20,2
Lubuskie	332 847	21,8	26,0	20,1	16,7	15,3
Łódzkie	842 765	25,4	26,4	18,8	14,9	14,6
Małopolskie	1 025 792	20,5	21,7	17,7	17,2	22,9
Mazowieckie	1 911 374	25,9	25,6	18,2	15,8	14,5
Opolskie	309 897	21,4	24,7	19,5	16,5	17,9
Podkarpackie	599 792	17,0	20,3	18,5	18,8	25,4
Podlaskie	371 773	22,1	23,8	18,7	16,7	18,7
Pomorskie	771 602	22,3	25,7	19,1	16,4	16,5
Śląskie	1 525 179	23,6	26,7	19,6	15,6	14,6
Świętokrzyskie	370 796	20,3	23,5	18,8	16,8	20,6
Warmińsko-mazurskie	451 861	21,6	25,5	19,8	16,5	16,7
Wielkopolskie	1 096 085	19,7	23,8	19,4	17,9	19,2
Zachodniopomorskie	572 716	23,2	27,1	20,2	15,7	13,8

Największą grupę gospodarstw domowych stanowią gospodarstwa dwuosobowe. Największe udziały takich gospodarstw domowych – powyżej średniego wskaźnika dla kraju 25,1% – odnotowano w 9 województwach, przy czym najwyższy odsetek w województwie dolnośląskim (27,6%) oraz zachodniopomorskim (27,1%). Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, że w województwach tych obserwuje się najniższy udział największych gospodarstw domowych, składających się z pięciu lub więcej osób. Z kolei najmniejsze udziały gospodarstw dwuosobowych zaobserwowano w województwie podkarpackim (20,3%) i małopolskim (21,7%), gdzie jednocześnie najczęściej występowały gospodarstwa pięciosobowe i większe.

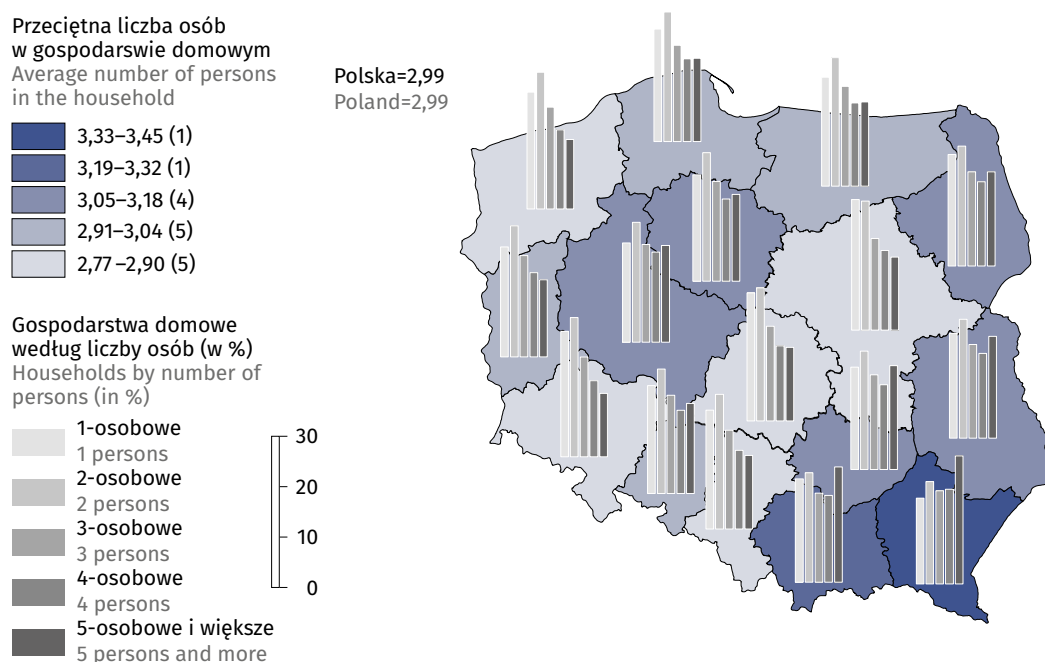
W strukturze gospodarstw domowych według liczby osób kolejne miejsce zajmują gospodarstwa jednoosobowe. Województwa o najwyższym udziale tego typu gospodarstw to: mazowieckie (25,9%), łódzkie (25,4%) i dolnośląskie (24,9%). Najmniej tej wielkości gospodarstw domowych występuje w województwach podkarpackim (17,0%) i wielkopolskim (19,7%).

W 2021 roku prawie co piąte gospodarstwo domowe składało się z trzech osób. Najwyższe udziały (ponad 20%) gospodarstw o tej liczbie osób odnotowano w województwach: zachodniopomorskim i lubuskim. Najmniej natomiast było ich w województwach: małopolskim i mazowieckim.

Najniższy udział w strukturze gospodarstw domowych zajmują gospodarstwa czteroosobowe. Najwięcej takich gospodarstw zamieszkiwało w województwie podkarpackim (18,8%) oraz wielkopolskim (17,9%) – powyżej średniego wskaźnika dla kraju 16,3%. Natomiast najniższe udziały wystąpiły w województwach: łódzkim (14,9%) oraz dolnośląskim (15,1%).

Mapa 3.1. Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz województw w 2021 r.

Mapa 3.1. Households by number of persons and voivodships in 2021

3.3. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego

3.3. Households by generational composition

Pokoleniowe grupy wieku są najbardziej syntetyczną miarą charakteryzującą gospodarstwa domowe pod względem demograficznym. Zwykle stosowany podział wyodrębnia gospodarstwa w skład których wchodzi osoby młode (w wieku 0–29 lat), w średnim wieku (30–59 lat), osoby starsze (w wieku 60 lat i więcej) oraz pozostałe gospodarstwa domowe, w których występują różne połączenia wymienionych grup wieku ludności.

Jak pokazały wyniki spisu 2021, w porównaniu do 2011 r. nastąpiły istotne zmiany w strukturze gospodarstw domowych według grup pokoleniowych. W 2021 największy udział (30,1%) stanowiły gospodarstwa domowe, w skład których wchodziła osoba starsza. Analiza danych pokazuje wzrost udziału takich gospodarstw w stosunku do 2011 roku o 2,1 p. proc. Więcej gospodarstw domowych, w skład których wchodzi osoba starsza mieszka w miastach (2 134 614), niż na wsi (1 624 886). Jednak odsetek takich gospodarstw w miastach jest zdecydowanie niższy w porównaniu z wsią. W miastach udział tego typu gospodarstw

domowych wyniósł 25,2%, podczas gdy na wsi stanowiły one ponad 40% ogółu gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że jednocześnie były one najczęstszym typem gospodarstw domowych zamieszkałych na wsi.

Drugą co do wielkości grupą (29,5%) w strukturze gospodarstw według pokoleniowych grup wieku są gospodarstwa domowe z osobami młodymi i w średnim wieku. W porównaniu do 2011 roku odnotowano jednak spadek tego typu gospodarstw domowych o 4 p. proc. Spadek ten jest widoczny zarówno w miastach jak i na wsi. Należy jednak zaznaczyć, że na wsi udział gospodarstw z osobami młodymi i w średnim wieku był w 2021 roku wyższy niż w miastach i wynosił 32,6%. Jednocześnie był to najczęściej występujący typ gospodarstw domowych w miastach (28,0% ogółu gospodarstw).

Tablica 3.6. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego

Table 3.6. Households by generational composition

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W gospodarstwie domowym są osoby: There are persons in the household:						
		wyłącznie młode only young	wyłącznie w średnim wieku only middle aged	wyłącznie starsze only older	młode i w średnim wieku young and middle aged	młode young	w wieku średnim middle aged	młode i w średnim wieku young and middle aged
							z osobami starszymi with older people	
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
2011								
Ogółem Total	12 517 584	6,9	15,6	16,0	33,5	2,3	10,7	15,0
Miasta Urban areas	8 585 891	7,9	17,5	17,9	33,0	2,4	10,6	10,6
Wieś Rural areas	3 931 693	4,6	11,6	11,8	34,6	2,0	10,7	24,5
2021								
Ogółem Total	12 516 459	4,0	14,2	22,3	29,5	1,8	13,7	14,6
Miasta Urban areas	8 463 935	5,1	16,2	25,4	28,0	1,8	13,5	9,9
Wieś Rural areas	4 052 524	1,6	10,0	15,7	32,6	1,8	14,0	24,3

Analizując z kolei gospodarstwa domowe, w skład których wchodziły osoby należące wyłącznie do określonej grupy wieku (tj. wyłącznie młode, w średnim wieku, starsze) zauważa się wyraźny wzrost – 6,3 p. proc. w porównaniu do 2011 r. – udziału gospodarstw domowych osób wyłącznie starszych, który w 2021 r. wyniósł (22,3%).

Wzrost udziału gospodarstw domowych osób wyłącznie starszych – w wieku 60 lat i więcej – widoczny jest szczególnie w miastach. W 2021 roku odsetek takich gospodarstw wyniósł 25,4% (w 2011 r. odpowiednio

– 17,9%). Na obszarach wiejskich – w porównaniu do 2011 roku – udział gospodarstw osób wyłącznie starszych wzrósł z 11,8% do 15,7%.

Gospodarstwa tworzone przez osoby wyłącznie w średnim wieku stanowiły 14,2% ogółu gospodarstw i w porównaniu do 2011 r. ich udział zmniejszył się nieznacznie tj. o 1,4 p.proc. Z kolei gospodarstwa domowe tworzone przez wyłącznie młode osoby do 29 lat, stanowiły najniższy (4,0%) udział wśród ogółu gospodarstw domowych i również w tym przypadku obserwowany jest spadek w porównaniu do 2011 r., o 2,9 p. proc.

Charakteryzując gospodarstwa domowe istotne jest także dokonanie analizy według pokoleniowych grup wieku członków wchodzących w skład gospodarstwa domowego oraz liczby osób w tym gospodarstwie.

Tablica 3.7. Gospodarstwa domowe według pokoleniowych grup wieku i liczby osób w gospodarstwie w 2021 r.

Table 3.7. Households by generational composition and number of persons in the household in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W gospodarstwie domowym są osoby: There are persons in the household:						
		wyłącznie młode only young	wyłącznie w średnim wieku only middle aged	wyłącznie starsze only older	młode i w średnim wieku young and middle aged	młode young	w wieku średnim middle aged	młode i w średnim wieku young and middle aged
		z osobami starszymi with older people						
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	12 516 459	4,0	14,2	22,3	29,5	1,8	13,7	14,6
1-osobowe 1 person	2 824 558	8,7	36,1	55,2	–	–	–	–
2-osobowe 2 persons	3 136 684	5,2	19,9	37,1	13,1	2,4	22,4	–
3-osobowe 3 persons	2 382 882	2,6	4,6	2,4	49,1	4,2	29,5	7,7
4-osobowe 4 persons	2 043 511	1,1	1,1	0,3	66,0	1,6	11,2	18,7
5 i więcej osobowe 5 and more persons	2 128 824	0,2	0,2	0,0	35,9	0,8	3,6	59,2
Miasta Urban areas	8 463 935	5,1	16,2	25,4	28,0	1,8	13,5	9,9
1-osobowe 1 person	2 275 460	9,8	36,1	54,1	–	–	–	–
2-osobowe 2 persons	2 385 060	6,1	19,4	36,7	14,2	2,4	21,2	–
3-osobowe 3 persons	1 646 423	2,9	4,5	2,3	50,3	4,1	28,4	7,5

Tablica 3.7. Gospodarstwa domowe według pokoleniowych grup wieku i liczby osób w gospodarstwie w 2021 r. (dok.)

Table 3.7. Households by generational composition and number of persons in the household in 2021 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W gospodarstwie domowym są osoby: There are persons in the household:						
		wyłącznie młode only young	wyłącznie w średnim wieku only middle aged	wyłącznie starsze only older	młode i w średnim wieku young and middle aged	młode young	w wieku średnim middle aged	młode i w średnim wieku young and middle aged
w liczbach bezwzględnych in absolute figures		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
4-osobowe 4 persons	1 226 838	1,2	1,1	0,3	67,1	1,5	10,8	17,9
5 i więcej osobowe 5 and more persons	930 154	0,4	0,2	0,0	41,1	0,8	4,2	53,2
Wieś Rural areas	4 052 524	1,6	10,0	15,7	32,6	1,8	14,0	24,3
1-osobowe 1 person	549 098	4,2	36,1	59,7	–	–	–	–
2-osobowe 2 persons	751 624	2,3	21,4	38,0	9,7	2,2	26,3	–
3-osobowe 3 persons	736 459	1,9	4,7	2,9	46,4	4,3	31,9	7,9
4-osobowe 4 persons	816 673	0,9	1,0	0,3	64,3	1,6	11,9	19,9
5 i więcej osobowe 5 and more persons	1 198 670	0,2	0,2	0,0	31,9	0,8	3,1	63,9

W 2021 r. spośród gospodarstw jednoosobowych ponad połowa z nich (55,2%) składała się wyłącznie z osób starszych. Nieco częściej gospodarstwa te występowały na wsi, gdzie stanowiły 59,7% ogółu gospodarstw domowych tam zamieszkałych, podczas gdy w miastach 54,1%. Wśród gospodarstw domowych jednoosobowych gospodarstwa osób wyłącznie w średnim wieku stanowiły – zarówno w miastach jak i na wsi – 36,1%. Więcej (9,8%) gospodarstw jednoosobowych składających się wyłącznie z osób młodych było w miastach niż na wsi (4,2%).

Co trzecie gospodarstwo dwuosobowe zarówno w miastach, jak i na wsi składało się wyłącznie z osób starszych.

Natomiast wśród gospodarstw domowych trzyosobowych i czterosobowych, zarówno na wsi, jak i w miastach, dominują gospodarstwa, w skład których wchodzi osoby młode i w średnim wieku. Nieco wyższy udział tego typu gospodarstw obserwuje się w miastach (trzyosobowe – 50,3%, czterosobowe – 67,1%), niż na wsi (odpowiednio: 46,4% i 64,3%).

Warto również zwrócić uwagę na wielkość gospodarstw domowych w skład których wchodzi przynajmniej jedna osoba starsza. Wśród tego typu gospodarstw najwyższy udział obserwuje się w grupie gospodarstw złożonych z osób młodych i w średnim wieku z osobami starszymi tzn. trzy i więcej pokoleniowych. Najczęściej były to gospodarstwa pięcioosobowe i większe. Na wsi stanowiły one prawie 63,9% tego typu gospodarstw, w mieście ich udział był niższy i wynosił 53,2%.

3.4. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego

3.4. Households by family composition

W 2021 roku spośród wszystkich gospodarstw domowych 9 071 704 (tj. 72,5%) było tworzonych przez co najmniej jedną rodzinę, przy czym 61,6% udział stanowiły gospodarstwa jednorodzinne. Należy jednak podkreślić, że udział gospodarstw rodzinnych był zdecydowanie wyższy na wsi stanowiąc ponad 83% wśród ogółu gospodarstw tam zamieszkałych, natomiast w miastach udział takich gospodarstw był prawie o 16 p. proc. mniejszy.

Tablica 3.8. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.

Table 3.8. Households by family composition in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Gospodarstwa domowe Households				
		rodzinne family households				nierodzinne non-family households
		razem total	jednorodzinne one-family	dwurodzinne two-family	trzy i więcej rodzinne three or more family	
w liczbach bezwzględnych in absolute figures						
Ogółem Total	12 516 459	9 071 704	7 711 239	1 201 649	158 816	3 444 755
Miasta Urban areas	8 463 935	5 698 544	5 112 622	526 687	59 235	2 765 391
Wieś Rural areas	4 052 524	3 373 160	2 598 617	674 962	99 581	679 364
struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	72,5	61,6	9,6	1,3	27,5
Miasta Urban areas	100,0	67,3	60,4	6,2	0,7	32,7
Wieś Rural areas	100,0	83,2	64,1	16,7	2,5	16,8

Gospodarstwa domowe dwurodzinne stanowiły 9,6% ogółu gospodarstw domowych i podobnie jak w przypadku gospodarstw jednorodzinnych ich udział był znacznie wyższy na wsi (16,7%) niż w miastach (6,2%).

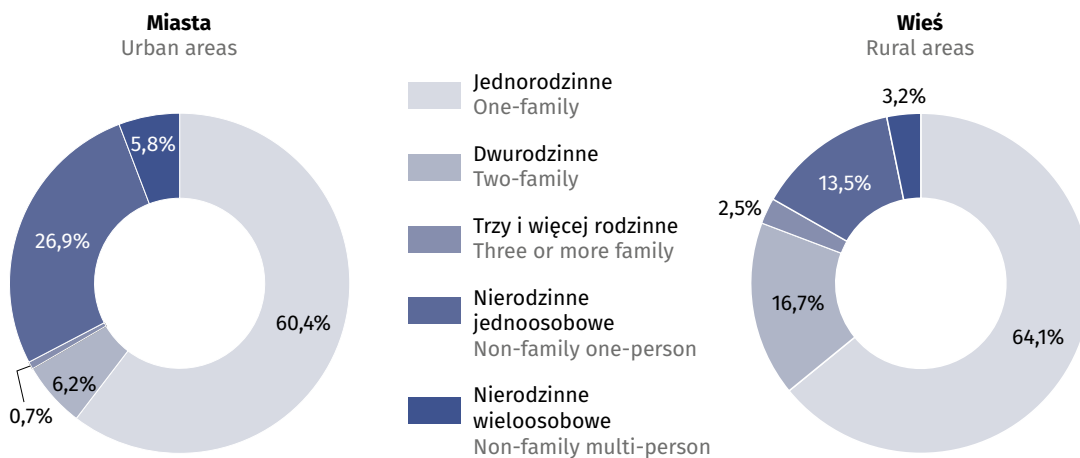
Gospodarstwa składające się z trzech i większej liczby rodzin, których zbiorowość liczyła 158 816, występują stosunkowo rzadko (stanowiąc 1,3% ogółu gospodarstw), głównie na wsi.

Gospodarstwa nierodzinne są to gospodarstwa domowe, w których nie wyodrębniono rodzin. Ich zbiorowość liczyła 3 444 755, tj. 27,5% ogółu gospodarstw domowych. W 2021 roku wśród ogółu gospodarstw domowych w miastach blisko co trzecie gospodarstwo było nierodzinne, a co szóste gospodarstwo tego typu zamieszkiwało na wsi.

Gospodarstwa nierodzinne – w rozumieniu definicji spisowej – składają się z jednej lub większej liczby osób, w tym także spokrewnionych ze sobą, ale nie tworzących rodziny. Wśród nich 82% stanowiły gospodarstwa nierodzinne jednoosobowe (82,3% w miastach i 80,8% na wsi). Z kolei gospodarstwa nierodzinne wieloosobowe miały wyższy udział na wsi (19,2%) niż w miastach (17,7%).

Wykres 3.2. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.

Chart 3.2. Households by family composition in 2021

3.5. Gospodarstwa domowe z osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej

3.5. Households with elderly persons aged 60 and more

Przy charakteryzowaniu gospodarstw domowych istotne jest dokonanie analizy gospodarstw domowych w skład których wchodzi osoby powyżej 60 roku życia. W 2021 roku zbiorowość takich gospodarstw liczyła 6 545 317, tj. 52,3% ogółu gospodarstw domowych i wzrosła w porównaniu do 2011 r. o 19%.

Tablica 3.9. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej

Table 3.9. Households with persons aged 60 and more

Wyszczególnienie Specification	2011			2021		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
w liczbach bezwzględnych in absolute figures						
Ogółem Total	12 517 584	8 585 891	3 931 693	12 516 459	8 463 935	4 052 524
Bez osób w wieku 60 lat i więcej Without persons aged 60 and more	7 015 808	5 016 665	1 999 143	5 971 142	4 181 101	1 790 041
Z osobami w wieku 60 lat i więcej With persons aged 60 and more	5 501 776	3 569 226	1 932 550	6 545 317	4 282 834	2 262 483
struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)						
Bez osób w wieku 60 lat i więcej Without persons aged 60 and more	56,0	58,4	50,8	47,7	49,4	44,2
Z osobami w wieku 60 lat i więcej With persons aged 60 and more	44,0	41,6	49,1	52,3	50,6	55,8
z 1 osobą with one person	28,6	27,4	31,3	30,1	29,9	30,7
z 2 osobami with two persons	14,7	13,7	16,7	20,5	19,4	22,8
z 3 osobami i więcej with three and more persons	0,7	0,5	1,1	1,6	1,3	2,3

Wzrost udziału gospodarstw domowych z osobami starszymi obserwuje się zarówno w miastach, jak i na wsi. W 2021 roku już więcej niż co drugie gospodarstwo domowe zarówno w miastach i na wsi miało w swoim składzie osobę starszą – w 2011 r. stanowiły one 41,6% ogółu gospodarstw domowych w miastach i 49,1% ogółu gospodarstw domowych na wsi.

Porównanie wyników spisu z 2011 i 2021 wskazuje, że zdecydowanie bardziej dynamiczny wzrost gospodarstw domowych z osobami starszymi miał miejsce w miastach – o 9 p. proc., podczas gdy na wsi było to 6,7 p. proc.

Podobnie jak w 2011 r., tak i w 2021 r. najczęściej w skład gospodarstwa domowego wchodziła jedna osoba będąca w wieku 60 lat i więcej i gospodarstwa, w 2021 roku gospodarstwa takie stanowiły 30,1%

ogółu gospodarstw domowych (w 2011 r. odpowiednio 28,6%). Udział gospodarstw domowych z dwiema osobami starszymi w 2021 r. wynosił 20,5% i był wyższy niż w 2011 r. (o 5,8 p. proc.). Najniższy odsetek (powyżej 1,0%) stanowiły gospodarstwa w skład których wchodziło 3 i więcej osób w wieku powyżej 60 lat.

Tablica 3.10. Gospodarstwa domowe z osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej według województw

Table 3.10. Households with elderly persons aged 60 and more by voivodships

Województwa Voivodships	2011	2021	2011=100
	w liczbach bezwzględnych	in absolute figures	
POLSKA POLAND	5 501 776	6 545 317	119,0
Dolnośląskie	432 959	523 103	120,8
Kujawsko-pomorskie	288 635	350 541	121,4
Lubelskie	318 305	367 258	115,4
Lubuskie	137 365	173 624	126,4
Łódzkie	409 928	466 809	113,9
Małopolskie	456 563	535 524	117,3
Mazowieckie	789 202	916 295	116,1
Opolskie	147 647	171 029	115,8
Podkarpackie	278 808	336 764	120,8
Podlaskie	173 040	201 825	116,6
Pomorskie	302 571	373 719	123,5
Śląskie	691 151	807 336	116,8
Świętokrzyskie	194 308	225 094	115,8
Warmińsko-mazurskie	186 348	236 654	127,0
Wielkopolskie	453 415	556 735	122,8
Zachodniopomorskie	241 531	303 007	125,5

Podsumowanie

W NSP 2021 wyodrębnionych zostało 12 516 459 gospodarstw domowych. Zdecydowana większość z nich (67,6%) znajdowała się w miastach, gdzie ich liczba w stosunku do poprzedniego spisu zmniejszyła się o 1,4%. Natomiast na wsi liczba gospodarstw domowych wynosiła 4 052 524 i w porównaniu do 2011 r. odnotowano niewielki wzrost – o 3,1%. W skład gospodarstw domowych wchodziło 37 459 332 osób (98,5% ludności kraju), a przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych w 2021 r. wynosiła 2,99.

W latach 2011–2021 znacznie zmniejszyła się liczba najmniejszych i największych gospodarstw domowych – jednoosobowych oraz pięcioosobowych i większych. Według wyników NSP 2021 udział gospodarstw jednoosobowych wyniósł 22,6% wśród ogółu gospodarstw domowych (w 2011 r. – 25,5%), a składających się z pięciu i więcej osób – 17,0% (w 2011 r. 19,1%). Więcej gospodarstw jednoosobowych znajdowało się w miastach i stanowiły one prawie 27% ogółu gospodarstw miejskich, natomiast na wsi ich udział był prawie dwukrotnie mniejszy (13,5%). Z kolei na wsi gospodarstwa domowe pięcioosobowe i większe to nadal najczęściej występujące gospodarstwa (prawie 30% ogółu gospodarstw znajdujących się na terenach wiejskich). Gospodarstwa dwuosobowe stanowiły najwyższy udział w strukturze gospodarstw miejskich, który wyniósł 28,2% i był wyższy w porównaniu do 2011 r. (o 4,7 p. proc.). Z kolei na wsi gospodarstwa tworzone przez dwie osoby stanowiły 18,5%, a ich udział zwiększył się w porównaniu do 2011 r. kiedy wyniósł 15,2%. Biorąc pod uwagę gospodarstwa domowe składające się z trzech lub czterech osób to ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2021 r. wyniósł odpowiednio: 19,0% i 16,3%

Charakteryzując gospodarstwa domowe według pokoleniowych grup wieku osób w nich zamieszkujących zaobserwowano, że największy udział (30,1%) stanowiły gospodarstwa domowe, w skład których wchodziła osoba starsza. Drugą co do wielkości grupą (29,5%) w strukturze gospodarstw według pokoleniowych grup wieku są gospodarstwa domowe z osobami młodymi i w średnim wieku. Należy zwrócić uwagę, że w 2021 r. przeszło co czwarte gospodarstwo domowe składało się wyłącznie z osób starszych. Udział gospodarstw tworzonych przez osoby wyłącznie w średnim wieku wyniósł 14,2% ogółu gospodarstw, a przez wyłącznie młode (do 29 lat) 4,0%.

Obserwowane jest również zróżnicowanie regionalne gospodarstw domowych biorąc pod uwagę liczbę osób je zamieszkujących. Największy udział gospodarstw domowych składających się z pięciu lub większej liczby osób odnotowano w województwie podkarpackim (¼ gospodarstw domowych) oraz małopolskim (blisko 23% ogółu gospodarstw) i stanowiły one najwyższe udziały w strukturze gospodarstw w tych województwach. Z kolei najmniej pięcioosobowych gospodarstw domowych było w województwach: dolnośląskim (12,6%), zachodniopomorskim (13,8%) oraz mazowieckim i śląskim (ponad 14%).

Prawie co czwarte gospodarstwo domowe w województwach: mazowieckim, łódzkim oraz dolnośląskim to gospodarstwo jednoosobowe. Gospodarstwa tworzone przez dwie osoby dominowały w województwie dolnośląskim i zachodniopomorskim, a ich udział oscylował na poziomie powyżej 27% ogółu gospodarstw w danym województwie.

Summary

In the 2021 National Census, 12,516,459 households were identified. The great majority of them (67.6%) were located in cities and their number decreased by 1.4% compared to the previous census. However, in the rural areas the number of households was 4,052,524 and compared to 2011 there was a slight increase – by 3.1%. 37,459,332 persons lived in all households (98.5% of the country's population), and the average number of persons in households in 2021 was 2.99.

In the 2011–2021, the number of the smallest and the largest households (one-person households and five or more persons households) decreased. According to the results of the 2021 Census, the share of one-person households was 22.6% of all households (in 2011 – 25.5%), and those consisting of five or more persons – 17.0% (in 2011 – 19.1%). There are more one-person households in urban areas and they accounted for almost 27% of all urban households, while in rural areas their share was almost twice as small (13.5%). In turn, in rural areas, households with five or more persons are still the most common households (almost 30% of all households located in rural areas). Two-person households constituted the highest share in the structure of urban households, which amounted 28.2% and was higher compared to 2011 (by 4.7 percentage points). In turn, in rural areas, households created by two persons accounted for 18.5%, and their share increased compared to 2011 when it amounted 15.2%. Taking into account households consisting three or four persons, their share in the total number of households in 2021 was: 19.0% and 16.3%, respectively.

Characterizing households according to the generational age groups of the persons living in them, it is observed that the largest share (30.1%) were households that included older persons. The second largest group (29.5%) in the structure of households according to generational age groups are households with young and middle-aged persons. It should be noted that in 2021, more than one in four households consisted only elderly persons. The share of households created only by middle-aged persons was 14.2% of all households, and by only young persons (up to 29 years old) - 4.0%.

Taking into account the number of persons living in the households, regional diversity is also observed. The largest share of households consisting of five or more persons was recorded in the Podkarpackie (¼ of households) and Małopolskie voivodships (nearly 23% of all households) and they constituted the highest shares in the structure of households in these voivodships. In turn, the fewest five-person households were in the following voivodships: Dolnośląskie (12.6%), Zachodniopomorskie (13,8%) and Mazowieckie and Śląskie (over 14%).

Almost every fourth household in the Mazowieckie, Łódzkie and Dolnośląskie voivodships was a one-person household. Two-person household are the majority in the Dolnośląskie and Zachodniopomorskie voivodships, and their share was at the level of over 27% of all households in a given voivodship.

IV. Rodziny

IV. Families

W NSP 2021 wśród osób wspólnie mieszkających wyodrębnione zostały rodziny. Analizując rodziny z perspektywy typu biologicznego należy podkreślić, że za podstawę dla ich wyodrębnienia przyjęto istnienie więzi (małżeńskiej lub partnerskiej) pomiędzy kobietą i mężczyzną lub więzi rodziców/rodzica z dziećmi. Wyodrębniono następujące typy rodzin: małżeństwo bez dzieci lub z dzieckiem/dziećmi, związki niesformalizowane bez dzieci lub z dzieckiem/dziećmi, a także samotny rodzic z dzieckiem/dziećmi. Przez dziecko rozumie się osobę mieszkającą z rodzicem/rodzicami niezależnie od jego wieku pod warunkiem, że w tym samym mieszkaniu/gospodarstwie domowym dziecko nie tworzy rodziny z inną osobą/osobami (współmałżonkiem lub własnymi dziećmi).

4.1. Typy rodzin w latach 2011 i 2021

4.1. Types of families in 2011 and 2021

Według wyników NSP 2021 r. wyodrębnionych zostało 10 618 535 rodzin zamieszkałych w 12 516 459 gospodarstwach domowych. Wyniki spisów powszechnych m. in. z lat 2002 i 2011 wykazywały wzrost liczby rodzin, jednak w ciągu minionej dekady liczba rodzin w Polsce zmniejszyła się o 354 012 tj. o 3,2%, a spadek dotyczył przede wszystkim rodzin zamieszkałych w miastach – o 450 192 (tj. 6,6%) w porównaniu do 2011 r. Natomiast na wsi odnotowano niewielki wzrost liczby rodzin o 96 180 (tj. 2,3%), co jest głównie konsekwencją przemieszczeń ludności z miast na wieś, najczęściej do gmin podmiejskich skupionych wokół dużych miast.

Biorąc pod uwagę typy rodzin należy zauważyć, że w porównaniu z wynikami NSP 2011 r. znacznie obniżyła się liczba małżeństw (zarówno z dziećmi, jak i bez dzieci) – w 2021 r. było ich 7 156 193, tj. ponad 67% ogółu rodzin (w 2011 r. odpowiednio 8 153 180, co stanowiło 74,3% ogółu rodzin). Natomiast dynamicznie (około 3 - krotnie) wzrosła liczba par pozostających w związkach niesformalizowanych - w 2021 r. odnotowano ich 895 443 (w 2011 r. – odpowiednio 316 505). Jednakże w strukturze rodzin według typów stanowiły one nadal nieznaczny udział – ponad 8% (w 2011 r. udział tego typu rodzin stanowił prawie 3%). Warto podkreślić, iż obserwowane w okresie międzypisowym zmiany w strukturze rodzin mogą wynikać m.in. ze zmniejszającej się liczby zawieranych małżeństw na korzyść pozostawania w związkach niesformalizowanych oraz rosnącej dość dynamicznie w okresie międzypisowym liczby rozwodów.

Wśród rodzin par pozostających w związkach małżeńskich największe zmiany dotyczyły grupy małżeństw z dziećmi. Pomimo spadku ich liczby, niezmiennie ta grupa pozostawała najczęstszym typem rodziny. W 2021 r. rodzin takich było 4 663 677 i stanowiły prawie 44% ogółu rodzin. W porównaniu z 2011 r. liczba małżeństw z dziećmi zmniejszyła się o 793,1 tys. (14,5%). Spadek dotyczył w większości rodzin zamieszkałych w miastach (o 20%), natomiast na wsi spadek liczby małżeństw z dziećmi był nieco niższy (o 7,3%). Należy dodatkowo zaznaczyć, że rodziny z dziećmi stanowią ponad połowę (51,1%) w strukturze rodzin zamieszkałych na wsi, natomiast w miastach nieco ponad 39% ogółu rodzin tam zamieszkałych. W latach 2011-2021 obserwowany jest również spadek – o prawie 204 tys. (7,6%) – liczby małżeństw bez dzieci. W 2021 r. odnotowano ich 2 492 516. Należy zaznaczyć, iż spadek tego typu rodzin nastąpił przede wszystkim w miastach – o 11,2% (na wsi 0,4%).

Zgodnie z wynikami NSP 2021 895 443 rodzin w Polsce to pary pozostające w związkach niesformalizowanych. Zdecydowana ich większość (607,0 tys. tj. 67,8%) mieszkała w miastach, gdzie na przestrzeni 10 lat ich liczba wzrosła prawie 2,5 - krotnie. W 2021 r. na wsi mieszkało 288 463 par pozostających w związkach niesformalizowanych i w ciągu dekady nastąpił bardzo dynamiczny (prawie 4,5 - krotny) wzrost tego typu związków. Ponad 63% związków niesformalizowanych (565,5 tys.) to pary z dziećmi, przy czym wyższy udział związków niesformalizowanych z dziećmi w ogólnej ich liczbie odnotowano na wsi (71,7%), w miastach partnerzy z dziećmi stanowili prawie 60% par pozostających w związkach niesformalizowanych.

Tablica 4.1. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021

Table 4.1. Families by types and place of residence in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Małżeństwa Marriages		Związki niesformalizowane* Informal relationships*		Matki z dziećmi Lone mothers with children	Ojcowie z dziećmi Lone fathers with children
		bez dzieci without children	z dziećmi with children	bez dzieci without children	z dziećmi with children		
w liczbach bezwzględnych in absolute figures							
Ogółem Total							
	2011	10 972 547	2 696 420	5 456 760	145 182	171 323	2 174 283
	2021	10 618 535	2 492 516	4 663 677	329 988	565 455	328 580
Miasta Urban areas							
	2011	6 805 678	1 788 913	3 105 356	124 511	127 031	213 416
	2021	6 355 486	1 588 389	2 483 565	248 209	358 771	230 020
Wieś Rural areas							
	2011	4 166 869	907 506	2 351 404	20 671	44 292	115 164
	2021	4 263 049	904 127	2 180 112	81 779	206 684	141 350
struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)							
Ogółem Total							
	2011	100,0	24,6	49,7	1,3	1,6	19,8
	2021	100,0	23,5	43,9	3,1	5,3	3,0
Miasta Urban areas							
	2011	100,0	26,3	45,6	1,8	1,9	21,3
	2021	100,0	25,0	39,1	3,9	5,6	3,1
Wieś Rural areas							
	2011	100,0	21,8	56,4	0,5	1,1	17,5
	2021	100,0	21,2	51,1	1,9	4,8	3,3
2011=100							
Ogółem Total		96,8	92,4	85,5	227,3	330,1	113,0
Miasta Urban areas		93,4	88,8	80,0	199,3	282,4	107,8
Wieś Rural areas		102,3	99,6	92,7	395,6	466,6	122,7

* W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

* In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

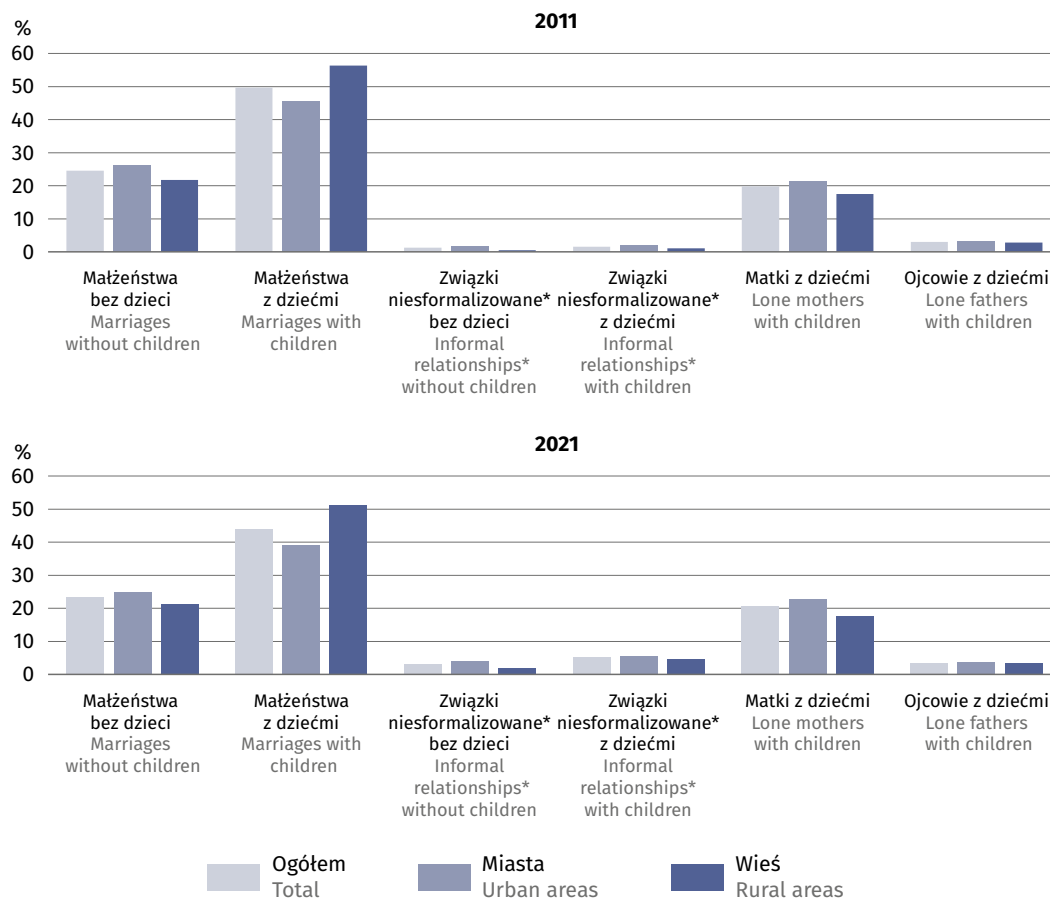
Kolejnym typem rodzin, których liczba zwiększyła się (o ponad 64 tys. tj. 2,6%) w odniesieniu do wyników spisu z 2011 r., są rodziny niepełne (matki z dziećmi i ojcowie z dziećmi). W 2021 r. wyodrębniono 2 566 899 tego typu rodzin, co oznacza, że prawie co czwarta rodzina była tworzona przez samotnego rodzica z dziećmi, a samotne matki stanowiły ponad 85% ogółu rodzin niepełnych. Większość rodzin niepełnych – ponad 65%

– mieszkała w miastach i w porównaniu do 2011 r. ich udział pozostał na zbliżonym poziomie. Natomiast na wsi obserwowany jest prawie 6% wzrost takich rodzin.

Należy zwrócić uwagę na wzrost liczby ojców samodzielnie wychowujących dzieci. W 2021 r. ich liczba wyniosła 371 370 (wzrost o 13,0% w odniesieniu do 2011 r.); jakkolwiek w dalszym ciągu jest to najmniej liczny – stanowiący 3,5% udział w strukturze rodzin – typ rodziny w Polsce.

Wykres 4.1. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania w 2011 r. i 2021 r. (w %)

Chart 4.1. Families by types and place of residence in 2011 and 2021 (in %)

4.2. Rodziny według typów oraz województw

4.2. Families by types and voivodships

Ważnym elementem analizy rodzin jest występowanie poszczególnych typów rodzin w ujęciu regionalnym. Według wyników spisu w 2021 roku największy udział rodzin z dziećmi (par małżeńskich i związków niesformalizowanych) odnotowano w województwach: podkarpackim (54,3%), małopolskim (53,3%) i wielkopolskim (51,7%) przy ogólnym wskaźniku dla kraju 49,2%. Należy podkreślić, że dziesięć lat wcześniej wskaźnik dla kraju był nieco wyższy i wynosił 51,3%, natomiast nie zmienił się ranking województw i w 2011 r. te same województwa charakteryzowały się wysokimi udziałami rodzin z dziećmi.

Najmniej rodzin z dziećmi zamieszkuje w województwie dolnośląskim (45,5%), łódzkim (46,4%) i zachodniopomorskim (45,8%) - w 2011 r. odpowiednio 47,1%, 48,2% oraz 48,5%.

Z kolei najwyższy udział rodzin niepełnych występuje w województwach: zachodniopomorskim (26,7%), warmińsko-mazurskim (26,5%), dolnośląskim (26,4%), lubuskim (26,2%) oraz podlaskim (25,6%) i łódzkim (25,3%) przy wskaźniku dla Polski wynoszącym 24,2%. Najniższy natomiast udział rodziców samotnie wychowujących dzieci odnotowano w 2021 r. w województwie wielkopolskim (21,4%) i śląskim (22,7%).

Największym udziałem rodzin typu małżeństwa/związki niesformalizowane bez dzieci – powyżej średniego wskaźnika dla kraju wynoszącego 26,6% (w 2011 r. odpowiednio 25,9%) charakteryzowały się województwa: śląskie – 29,5% (w 2011 r. – 28,3%), łódzkie – 28,2%, dolnośląskie – 28,1% oraz zachodniopomorskie – 27,5% (w 2011 r. odpowiednio po 27,1%). W 2021 r. najniższy udział rodzin bez dzieci odnotowano w województwach: podkarpackim – 22,1%, mazowieckim – 23,7% i podlaskim 24,4%.

Tablica 4.2. Rodziny według typów i województw w 2021 r.

Table 4.2. Families by types and voivodships in 2021

Województwa Voivodships	Ogółem Total	Małżeństwa Marriages		Związki niesformalizowane* Informal relationships*		Rodziny niepełne Single-parent families
		bez dzieci without children	z dziećmi with children	bez dzieci without children	z dziećmi with children	
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
POLSKA Poland	10 618 535	23,5	43,9	3,1	5,3	24,2
Dolnośląskie	811 598	23,8	38,9	4,3	6,6	26,4
Kujawsko-pomor- skie	572 699	24,4	42,7	3,2	5,8	23,9
Lubelskie	578 949	23,5	46,0	1,9	3,7	24,9
Lubuskie	280 514	22,8	40,1	3,4	7,5	26,2
Łódzkie	682 867	25,2	41,3	3,1	5,2	25,3
Małopolskie	935 019	21,1	49,3	2,6	4,0	23,1
Mazowieckie	1 498 220	22,9	43,9	3,6	5,3	24,3
Opolskie	266 214	23,8	44,3	2,6	5,1	24,3
Podkarpackie	582 748	20,4	50,6	1,7	3,7	23,6
Podlaskie	320 160	22,2	46,0	2,1	4,1	25,6
Pomorskie	646 732	23,0	43,1	3,9	6,4	23,6
Śląskie	1 258 494	26,4	42,8	3,1	5,0	22,7
Świętokrzyskie	342 519	23,9	45,6	1,9	3,7	24,9
Warmińsko-ma- zurskie	386 231	22,4	41,2	3,2	6,7	26,5
Wielkopolskie	987 479	23,5	45,7	3,4	6,0	21,4
Zachodniopo- morskie	468 092	24,1	38,6	3,5	7,2	26,7

* W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

* In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

4.3. Rodziny z dziećmi w tym rodziny wielodzietne w latach 2011 i 2021

4.3. Families with children including multi-child families in 2011 and 2021

Według wyników NSP 2021 liczba rodzin z dziećmi wyniosła 7 796 031 i w porównaniu do 2011 r. zmniejszyła się nieznacznie tj. o 4,1%, aczkolwiek wśród rodzin mieszkających na wsi wystąpił niewielki wzrost o 38,4 tys. (tj. o 1,2%). W 2021 r. ponad połowa (54,1%) rodzin posiadała 1 dziecko, ponad 1/3 rodzin – 2 dzieci.

W porównaniu do 2011 r. zwiększył się nieznacznie udział rodzin posiadających 2 dzieci (o 1,6 p. proc.), rodzin z 1 dzieckiem, przy jednoczesnym spadku udziału rodzin z 3 i większą liczbą dzieci. Sytuacja taka występuje zarówno wśród rodzin zamieszkałych w miastach, jak też na wsi.

Rodzina wielodzietna to rodzina z co najmniej 3 dzieci. Podobnie jak w przypadku pozostałych analizowanych typów rodzin podstawą do wyodrębnienia rodzin wielodzietnych jest istnienie więzi między rodzicami i dziećmi (niekoniecznie biologicznej).

W 2021 roku rodzin, które wychowywały trójkę lub więcej dzieci było 830 734 (o prawie 178 tys. mniej niż w 2011 r.), co stanowiło 10,7% ogółu rodzin z dziećmi. Warto podkreślić, że udział rodzin wielodzietnych był wyższy na wsi, niż w miastach i wynosił 14,6% ogółu rodzin z dziećmi tam zamieszkałych, natomiast w miastach prawie dwukrotnie niższy (7,8% ogółu rodzin w miastach).

Tablica 4.3. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021 r.

Table 4.3. Families with children by number of children and place of residence in 2011 and 2021

Rodziny z dziećmi Families with children	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures					
Ogółem Total	8 130 945	7 796 031	4 892 254	4 518 888	3 238 692	3 277 143
z 1 dzieckiem with 1 child	4 392 727	4 219 462	2 901 312	2 671 043	1 491 414	1 548 419
z 2 dzieci with 2 children	2 729 743	2 745 835	1 577 431	1 497 551	1 152 312	1 248 284
z 3 dzieci with 3 children	735 171	647 883	324 915	283 731	410 256	364 152
z 4 i więcej dzieci with 4 and more children	273 305	182 851	88 596	66 563	184 709	116 288
	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)					
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z 1 dzieckiem with 1 child	54,0	54,1	59,3	59,1	46,0	47,2
z 2 dzieci with 2 children	33,6	35,2	32,2	33,1	35,6	38,1
z 3 dzieci with 3 children	9,0	8,3	6,6	6,3	12,7	11,1
z 4 i więcej dzieci with 4 and more children	3,4	2,3	1,8	1,5	5,7	3,5

Obserwowane zmiany dotyczące zmniejszania się liczby rodzin z dziećmi to m.in. zmniejszająca się liczba kobiet w wieku rozrodczym, czy też efekt wyboru, jakiego coraz częściej dokonują ludzie młodzi decydując się w pierwszej kolejności na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, a dopiero potem (około 30-ego roku życia) na założenie rodziny oraz jej powiększenie. Zmiany te, widoczne są również z perspektywy bieżącej statystyki urodzeń – kobiety później decydują się na macierzyństwo (średni wiek urodzenia przez kobietę pierwszego dziecka w 2021 r. wynosił 28,5 roku a w 2011 r. – 26,6 roku). Ponadto obserwowany jest spadek liczby urodzeń – w 2011 r. było 388,4 tys. urodzeń, w 2021 r.

zarejestrowano 331,5 tys., natomiast w 2022 r. liczba urodzeń żywych wyniosła 305,1 tys. i była to najniższa liczba urodzeń odnotowana w całym okresie powojennym.

4.4. Rodziny z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu w latach 2011 i 2021

4.4. Families with dependent children aged up to 24 in 2011 and 2021

Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu to osoba w wieku 0-24 lata, która nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu osoby z rodziny.

Z perspektywy prowadzenia polityki społecznej państwa, istotne jest określenie liczebności i zmian w strukturze rodzin posiadających dzieci na utrzymaniu. Według wyników NSP 2021 r. wśród 7 796 031 rodzin z dziećmi ok. 62% (4 860 707) z nich posiadało na utrzymaniu dzieci w wieku do 24 lat. Jest to o 4,8 p. proc. rodzin mniej niż w 2011 r. Zmniejszyła się także (o ponad 10%) liczba dzieci poniżej 25 lat pozostających na utrzymaniu – w 2021 r. było ich 7946,4 tys. wobec 8 869,8 tys. w 2011 r.

Największą grupę rodzin z dziećmi na utrzymaniu (66,0%) stanowiły małżeństwa ich udział zmniejszył się w stosunku do 2011 r. o 7,6 p. proc. Kolejną znaczącą grupę z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu stanowiły samotne matki, których udział wzrósł o 0,2 p. proc. i stanowił 21,2% ogółu rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu. Nastąpił także istotny wzrost udziału zarówno samotnych ojców (z 2,6% w 2011 r. do 3,4% w 2021 r.) jak i związków niesformalizowanych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu – z 2,8% do 9,4%.

Reasumując, jakkolwiek spadła liczba dzieci pozostających na utrzymaniu rodzin, to jednocześnie częściej niż w 2011 r. są one wychowywane w związkach niesformalizowanych oraz samotnych ojców.

Tablica 4.4. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu według typu rodziny i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021

Table 4.4. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and place of residence in 2011 and 2021

Typy rodzin z dziećmi Types of families with children	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures					
Ogółem Total	5 457 972	4 860 707	3 214 247	2 761 134	2 243 724	2 099 573
Małżeństwa Marriages	4 017 739	3 209 965	2 228 055	1 684 111	1 789 684	1 525 854
Związki niesformalizowane* Informal relationships*	152 208	455 551	112 342	289 441	39 866	166 110
Matki z dziećmi Lone mother with children	1 143 844	1 028 430	778 822	684 900	365 022	343 530
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	144 181	166 761	95 028	102 682	49 153	64 079
	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)					
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa Marriages	73,6	66,0	69,3	61,0	79,8	72,7
Związki niesformalizowane* Informal relationships*	2,8	9,4	3,5	10,5	1,8	7,9

Tablica 4.4. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu według typu rodziny i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021 (dok.)

Table 4.4. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and place of residence in 2011 and 2021 (cont.)

Typy rodzin z dziećmi Types of families with children	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
Matki z dziećmi Lone mother with children	21,0	21,2	24,2	24,8	16,3	16,4
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	2,6	3,4	3,0	3,7	2,2	3,1

*W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

* In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

W 2021 r. w strukturze rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu rodziny z 1 dzieckiem stanowiły nieco ponad 50%, z 2 dzieci – ponad 39%, z trojgiem – prawie 9%, a z czwórką lub większą liczą dzieci – ponad 2%. Struktura ta była zróżnicowana w poszczególnych typach rodziny. W rodzinach typu małżeństwo, mniej niż połowa (około 43%) posiadała na utrzymaniu jedno dziecko, dwoje dzieci – było w ponad 44% tego typu rodzin. W przypadku pozostałych typów dominowały rodziny z jednym dzieckiem na utrzymaniu w związkach niesformalizowanych – powyżej 53,6%, a w przypadku samotnych ojców – prawie 74%). Należy podkreślić, iż największy udział rodzin z 4 i więcej dzieci wystąpił w związkach niesformalizowanych (2,5% w stosunku do 2,1% dla ogółu rodzin).

Tablica 4.5. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu według typu rodziny oraz liczby dzieci w 2021 roku

Table 4.5. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and number of children in 2021

Typy rodzin z dziećmi Types of families with children	Rodziny z dziećmi ogółem Families with children total	Rodziny bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu Families without dependent children aged up to 24	Rodziny według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu Families by the number of dependent children aged up to 24 years					Przeciętna liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu Average number of dependent children aged up to 24
			razem total	1	2	3	4 i więcej 4 and more	
			w liczbach bezwzględnych in absolute figures			struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)		
Ogółem Total	7 796 031	2 935 324	4 860 707	50,1	39,2	8,6	2,1	1,63
Małżeństwa Marriages	4 663 677	1 453 712	3 209 965	43,2	44,3	10,1	2,4	1,72
Związki niesformalizowane* Informal relationships*	565 455	109 904	455 551	53,6	35,6	8,3	2,5	1,61
Matki z dziećmi Lone mother with children	2 195 529	1 167 099	1 028 430	66,1	27,7	4,9	1,2	1,42
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	371 370	204 609	166 761	73,6	22,1	3,5	0,8	1,32

Tablica 4.5. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu według typu rodziny oraz liczby dzieci w 2021 roku (dok.)

Table 4.5. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and number of children in 2021 (cont.)

Typy rodzin z dziećmi Types of families with children	Rodziny z dziećmi ogółem Families with children total	Rodziny bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu Families without dependent children aged up to 24	Rodziny według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu Families by the number of dependent children aged up to 24 years					Przeciętna liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu Average number of dependent children aged up to 24
			razem total	1	2	3	4 i więcej 4 and more	
Miasta Urban areas	4 518 888	1 757 754	2 761 134	53,8	37,8	6,9	1,5	1,57
Małżeństwa Marriages	2 483 565	799 454	1 684 111	46,5	43,8	8,1	1,6	1,65
Związki niesformalizowane* Informal relationships*	358 771	69 330	289 441	56,3	34,5	7,2	2,0	1,56
Matki z dziećmi Lone mother with children	1 446 532	761 632	684 900	67,5	27,0	4,4	1,1	1,39
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	230 020	127 338	102 682	75,6	20,8	3,0	0,6	1,29
Wieś Rural areas	3 277 143	1 177 570	2 099 573	45,1	41,1	10,9	2,9	1,73
Małżeństwa Marriages	2 180 112	654 258	1 525 854	39,6	44,9	12,4	3,2	1,80
Związki niesformalizowane* Informal relationships*	206 684	40 574	166 110	48,9	37,5	10,3	3,3	1,70
Matki z dziećmi Lone mother with children	748 997	405 467	343 530	63,4	29,1	5,9	1,6	1,46
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	141 350	77 271	64 079	70,4	24,0	4,4	1,1	1,37

*W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

* In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

Prawie 54% rodzin mieszkających w miastach miało na utrzymaniu tylko jedno dziecko – odsetki te są wyższe dla rodzin niepełnych (samotne matki 67,5%, samotni ojcowie 75,6%) oraz związków niesformalizowanych (56,3%). Na wsi rodziny z jedynakami stanowiły mniej niż połowę (45%) ogółu rodzin z dziećmi w wieku do 24 lat na utrzymaniu. Natomiast na wsi wyższy niż w miastach był udział rodzin z co najmniej dwójką dzieci (41%), trójką dzieci (prawie 11% wobec niespełna 6% w miastach) oraz rodzin z czwórką i więcej dzieci (prawie 3% wobec 1,5% wśród rodzin zamieszkałych w miastach).

W 2021 r. – przeciętnie – na 100 rodzin z dziećmi na utrzymaniu przypadało 163 dzieci w wieku poniżej 25 lat, podczas gdy w 2011 r. było ich 162. Rodziny mieszkające w miastach charakteryzują się mniejszą liczbą dzieci na utrzymaniu – 157 na 100 rodzin, tj. o przeciętnie o 16 dzieci mniej niż wśród mieszkańców wsi (173). Przepiętna liczba dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu zmniejszyła się w porów-

naniu do 2011 r., kiedy notowano odpowiednio – 162, 152 i 178 dzieci na 100 rodzin; największy spadek nastąpił wśród rodzin zamieszkałych na wsi.

Biorąc pod uwagę typy rodzin – w okresie międzypisowym najbardziej zmniejszyła się przeciętna liczba dzieci pozostających na utrzymaniu małżeństw i związków niesformalizowanych zamieszkałych na wsi. W 2011 r. w rodzinach małżeństw z dziećmi przeciętnie na utrzymaniu było 1,85 dzieci, w rodzinach partnerów – 1,75, a w 2021 r. co stanowiło odpowiednio – 1,80 i 1,70 dzieci. W przypadku matek z dziećmi przeciętna liczba dzieci na ich utrzymaniu pozostała na tym samym poziomie tj. 1,42 dzieci (zmiana ta była widoczna tylko na wsi, gdzie zaobserwowano spadek z 1,49 do 1,46).

4.5. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu

4.5. Single-parent families with dependent children aged up to 24

Rodzina niepełna to samotny rodzic z co najmniej jednym dzieckiem.

Liczba rodzin niepełnych w 2021 r. wyniosła 2 566 899 i jak już wspomniano we wcześniejszej analizie ich liczba w stosunku do 2011 r. zwiększyła się o prawie 64 tys.

Spośród rodzin niepełnych – podobnie jak w przypadku ogółu rodzin – wyróżnia się rodziny posiadające dzieci do lat 24 na utrzymaniu jak i bez takich dzieci. W 2021 r. liczba rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu jest o prawie połowę niższa niż liczba rodzin niepełnych ogółem – wyodrębnionych z perspektywy więzi biologicznej. Rodziny niepełne bez dzieci na utrzymaniu stanowiły bowiem 53,4% ogółu rodzin niepełnych – w tych przypadkach w rodzinie albo nie ma dzieci w wieku 0-24 lat, albo dzieci w wieku poniżej 25 lat mają własne źródło utrzymania i nie pozostają na utrzymaniu rodzica.

Tablica 4.6. Rodziny niepełne z dziećmi i bez dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w latach 2011 i 2021

Table 4.6. Single-parent families with and without dependent children aged up to 24 in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	liczba rodzin number of families	bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu without dependent children aged up to 24	z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu with dependent children aged up to 24	liczba rodzin number of families	bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu without dependent children aged up to 24	z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu with dependent children aged up to 24	liczba rodzin number of families	bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu without dependent children aged up to 24	z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu with dependent children aged up to 24
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures								
2011	2 502 863	1 214 838	1 288 025	1 659 867	786 017	873 850	842 996	428 821	414 175
2021	2 566 899	1 371 708	1 195 191	1 676 552	888 970	787 582	890 347	482 738	407 609
	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)								
2011	100,0	48,5	51,5	100,0	47,4	52,6	100,0	50,9	49,1
2021	100,0	53,4	46,6	100,0	53,0	47,0	100,0	54,2	45,8

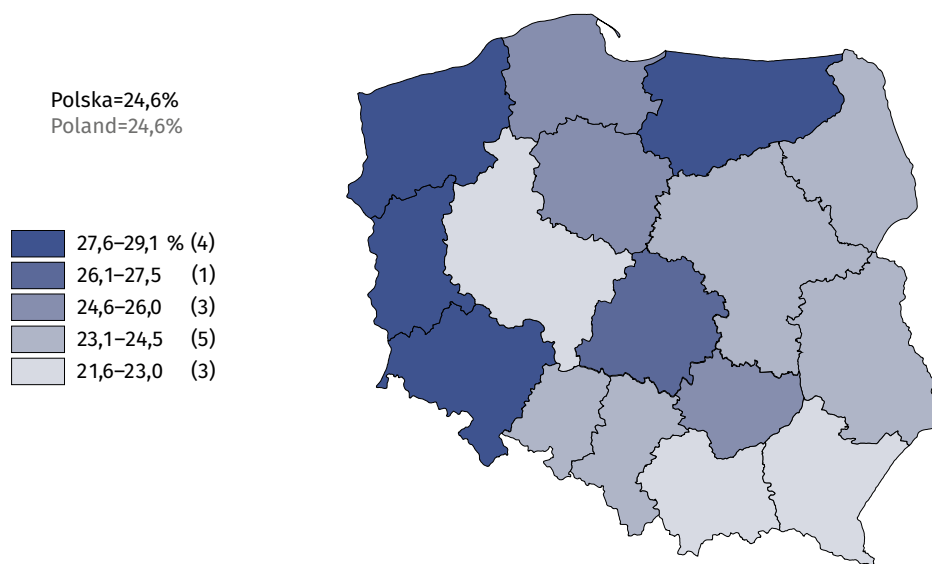
W 2021 r. odnotowano 1 195 191 rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu, tj. 93 tys. (ponad 7%) mniej niż w 2011 r., w którym było ich 1 288,0 tys. Udział rodzin niepełnych wśród wszystkich rodzin z dziećmi na utrzymaniu wynosił 52,8%. W miastach mieszkało 787,6 tys. rodzin niepełnych z dziećmi do lat

24 na utrzymaniu, co oznacza spadek o ponad 86 tys. (ok. 10%) w porównaniu z 2011 r., a na wsi 407,6 tys., tj. o 6,6 tys. (niecałe 2%) mniej niż w poprzednim spisie.

Pomimo, iż spadek udziału rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu był niższy na wsi niż w mieście to nadal na wsi udział takich rodzin jest niższy. Zróżnicowanie pod tym względem występuje także między województwami – najmniejszy odsetek rodzin niepełnych z dziećmi na utrzymaniu odnotowano w województwie małopolskim (21,6%) i wielkopolskim (21,8%), a największy w województwach zachodniopomorskim, dolnośląskim i warmińsko-mazurskim (29,1%, 28,3% i 28,0%).

Mapa 4.1. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu – w % ogółu rodzin z dziećmi na utrzymaniu w województwie w 2021 r.

Map 4.1. Single-parent families with dependent children aged up to 24 – in % of all families with dependent children in the voivodship in 2021

4.6. Rodziny wielodzietne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu

4.6. Multi-child families with dependent children aged up to 24

Wyodrębniona w oparciu o wyniki NSP 2021 liczba rodzin wielodzietnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu stanowiła blisko 63% ogółu rodzin wielodzietnych – określonych z perspektywy więzi biologicznych.

W 2021 r. rodzin z co najmniej trójką dzieci na utrzymaniu w wieku 0-24 lat było 520,8 tys. tj. o 106 tys. mniej niż w 2011 r. Stanowiły one 10,7% ogółu rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu. Około 42% rodzin wielodzietnych mieszkało w miastach – udział ten zmniejszył się w stosunku do 2011 r. o 1,2 p. proc. Jednocześnie w 2021 r. rodziny utrzymujące 4 i więcej dzieci stanowiły ponad 12% ogółu rodzin wielodzietnych, a prawie 60% tych rodzin mieszkało na wsi.

Tablica 4.7. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci i miejsca zamieszkania w latach 2011 i 2021

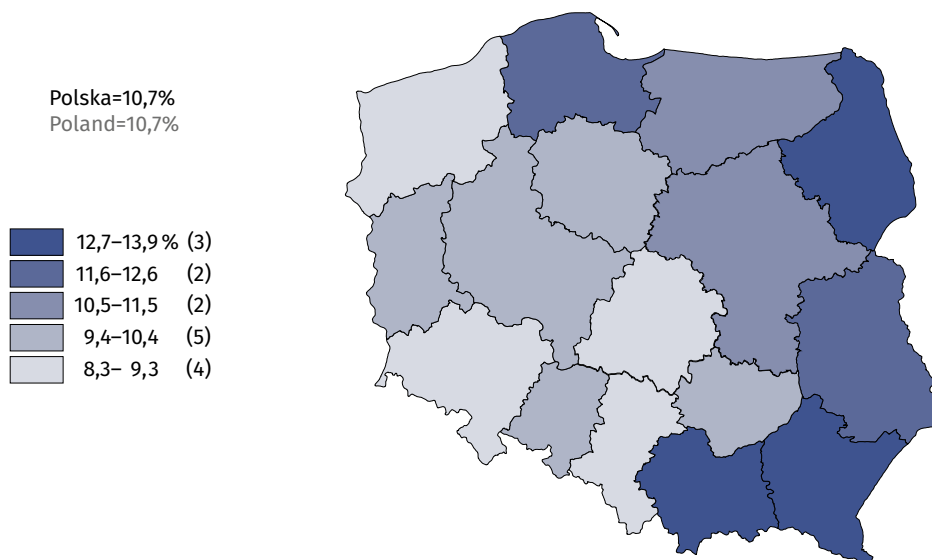
Table 4.7. Families with dependent children aged up to 24 by number of children and place of residence in 2011 and 2021

Rodziny z dziećmi do lat 24 utrzymaniu Families with dependent children aged up to 24	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures					
Ogółem Total	5 457 972	4 860 707	3 214 247	2 761 134	2 243 724	2 099 573
w tym: of which:						
z 3 dzieci with 3 children	469 216	419 402	202 010	190 183	267 206	229 219
z 4 i więcej dzieci with 4 and more children	157 609	101 375	51 281	41 366	106 329	60 009
	struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)					
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym: of which:						
z 3 dzieci with 3 children	8,6	8,6	6,3	6,9	11,9	10,9
z 4 i więcej dzieci with 4 and more children	2,9	2,1	1,6	1,5	4,7	2,9

Rodziny wielodzietne (z 3 i więcej dzieci) mają zdecydowanie większy udział wśród rodzin z dziećmi na wsi niż w mieście (odpowiednio 14,7% i 7,8%). Zróżnicowanie pod tym względem występuje także między województwami – największy odsetek rodzin z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu odnotowano w województwie małopolskim (13,5%), a najmniejszy w województwie dolnośląskim (8,3%) i łódzkim (8,6%).

Mapa 4.2. Rodziny z 3 i więcej dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w % ogółu rodzin z dziećmi na utrzymaniu w województwie w 2021 r.

Map 4.2. Families with 3 or more dependent children up to 24 years of age in % of all families with dependent children in the voivodship in 2021

Podsumowanie

Według wyników NSP 2021 liczba rodzin w Polsce liczyła 10 618 535 i w porównaniu z wynikami spisu 2011 r. była niższa o 354 012 tj. o 3,2%. W okresie międzyspisowym spadek liczby rodzin dotyczył miast – w 2021 r. odnotowano spadek o 450 192 (tj. 6,6%), natomiast na wsi odnotowano niewielki wzrost liczby rodzin o 96 180 (tj. 2,3%),

W porównaniu z danymi ze spisu z 2011 r. znacznie obniżyła się liczba małżeństw (zarówno z dziećmi, jak i bez dzieci) – w 2021 r. było ich 7 156 193, tj. ponad 67% ogółu rodzin (w 2011 r. odpowiednio 8 153 180, co stanowiło 74,3% ogółu rodzin). Pomimo spadku ich liczby, małżeństwa z dziećmi to nadal najczęstszy typ rodziny w Polsce, a ich udział w strukturze rodzin wynosił prawie 44%. Na wsi małżeństwa z dziećmi stanowiły ponad połowę rodzin tam zamieszkałych, natomiast w miastach nieco ponad 39% ogółu rodzin mieszkających w miastach.

Wyniki NSP 2021 pokazały dynamiczny (prawie 3-krotny) wzrost liczby par pozostających w związkach niesformalizowanych – w 2021 r. odnotowano ich 895 443 (w 2011 r. – odpowiednio 316 505). Ponad 63% par pozostających w związkach niesformalizowanych to rodziny z dziećmi, przy czym udział tego typu rodzin był wyższy na wsi (71,7%) niż w mieście (prawie 60%).

Kolejnym typem rodzin, których liczba zwiększyła się (o ponad 64 tys. tj. 2,6%) w odniesieniu do wyników poprzedniego spisu, są rodziny niepełne (matki z dziećmi i ojcowie z dziećmi). W 2021 r. było 2 566 899 tego typu rodzin, co oznacza, że przeszło co czwarta rodzina była tworzona przez samotnego rodzica z dziećmi, a samotne matki stanowiły ponad 85% ogółu rodzin niepełnych. Większość rodzin niepełnych – ponad 65% – mieszkała w miastach.

W 2021 r. liczba rodzin z dziećmi wyniosła 7 796 031 i w porównaniu do 2011 r. zmniejszyła się nieznacznie o 4,1%, aczkolwiek wśród rodzin mieszkających na wsi wystąpił niewielki wzrost o 38,4 tys. (tj. o 1,2%).

W 2021 r. ponad połowa (54,1%) rodzin posiadała 1 dziecko, ponad 1/3 rodzin – 2 dzieci, natomiast udział rodzin, które wychowywały trójkę lub więcej dzieci wynosił prawie 11%. Warto podkreślić, że udział rodzin wielodzietnych był wyższy na wsi, niż w miastach i wynosił 14,6% ogółu rodzin z dziećmi tam zamieszkałych, natomiast w miastach prawie dwukrotnie niższy (7,8% ogółu rodzin w miastach).

Wśród rodzin z dziećmi prawie 62% posiadało na utrzymaniu dzieci w wieku do 24 lat. Wśród tej zbiorowości największą grupę (66,0%) stanowiły małżeństwa, a następnie samotne matki, których udział stanowił 21,2% ogółu rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu. Samotni ojcowie z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu stanowili 3,4% udział, a związki niesformalizowane 9,4%.

W 2021 r. w strukturze rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu te z 1 dzieckiem stanowiły nieco ponad 50%, z 2 dziećmi – ponad 39%, z trojgiem – prawie 9%, a z czwórką lub większą liczą dzieci – ponad 2%.

Summary

According to the results of the 2021 Census, the number of families in Poland amounted to 10,618,535 and, compared to the results of the 2011 Census was 354 012, i.e. 3.2% lower. In the inter-census period, the decrease in the number of families concerned urban areas - the 2021 recorded a decrease of 450,192 (i.e. 6.6%), while the rural areas showed a slight increase in the number of families by 96,180 (i.e. 2.3%).

Compared to 2011 census data, the number of married couples (both with and without children) – in 2021 there were 7,156,193, i.e. over 67% of the total number of families (in 2011, 8,153,180 respectively, which accounted for 74.3% of the total number of families). Despite the decrease in their number, married couples with children are still the most common family type in Poland, and their share in the family structure was almost 44%. In rural areas, married couples with children accounted for more than half of the families living there, while in urban areas they accounted for just over 39% of the total number of families living in urban areas.

The results of the 2021 Census showed a dynamic (almost three-fold) increase in the number of couples in informal relationships – 895,443 couples were recorded in 2021 (316,505 in 2011, respectively). More than 63% of couples in informal relationships are families with children, with the share of this type of family being higher in rural areas (71.7%) than in urban areas (almost 60%).

Another type of family, whose number increased (by more than 64,000 or 2.6%) in relation to the results of the previous census, are single-parent families (mothers with children and fathers with children). In 2021, there were 2,566,899 such families, meaning that more than one in four families was formed by a lone parent with children, and lone mothers accounted for more than 85% of all single-parent families. The majority of single-parent families - more than 65% - lived in urban areas.

In 2021, the number of families with children amounted to 7,796,031 and decreased slightly by 4.1% compared to 2011, although there was a slight increase of 38,400 (i.e. 1.2%) among families living in rural areas.

In 2021, more than half (54.1%) of families had 1 child, more than 1/3 of families had 2 children, while the share of families raising three or more children was almost 11%. It is worth noting that the share of multi-child family was higher in rural areas than in urban areas and amounted to 14.6% of the total number of families with children living there, while in urban areas it was almost twice as low (7.8% of the total number of families in urban areas).

Among families with children, almost 62% had dependent children aged up to 24. Among these groups, married couples constituted the largest group (66%), followed by lone mothers, whose share accounted for 21.2% of the total number of families with children aged up to 24. Lone fathers with dependent children aged up to 24 accounted for a 3.4% share and informal relationships for 9.4%.

In 2021, within the structure of families with dependent children aged up to 24, those with 1 child accounted for just over 50%, those with 2 children accounted for over 39%, those with three children accounted for almost 9% and those with four or more children accounted for over 2%.